№ 218 ՇԱԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 4

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 4 № 218

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

(36-րդ ՏԱՐԻ)

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հասցէն՝

ТИФЛИСЪ, редакція «МШАКЪ».

TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 3 ՌՈՒԲԼԻ

Ամսական մէկ րուբլի

Ամերիկա տարեկան	6 դոլլար
Եւրոպա »	30 ֆրանկ
Պարսկաստան »	10 րուբլի
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել	40 կոպ.

Սեպտեմբերի 27-ին, ցերեկվայ ժամը 4½-ին վախճանվեց

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ԵԳՈՐ ՍԵՐԳԷԵՎԻՉ ԲԱԲԵԱՆԸ,

որի մասին խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին հանգուցեալի կինը և եղբայրները, կնոջ մայրը, եղբայրներն ու քոյրերը:

Յուղարկաւորութիւնը հանգուցեալի բնակարանից (Սեմեօնովսկայա փ. № 16) շաբաթ, հոկտեմբերի 4-ին, առաւօտեան ժ. 10-ին, դէպի Վանքի մայր եկեղեցին:

(ու. շ.) 5—4

Վարդան, Աչխանա, Սիմէօն և Աւետիս Պօղոսեանները խորին վշտով յայտնում են իրանց բարեկամներին ու ազգականներին, առաջինները իրանց թանգագին որդու, իսկ վերջինները իրանց եղբօրորդու՝

ԳԱՐԵԳԻՆԻ

մահը: Յուղարկաւորութիւնը շաբաթ (Ս. Նշանի փող. № 9, Ղարաջեանի տուն), առաւօտեան ժամը 10-ին դէպի Ջգրաշէնի ս. Աւետեաց եկեղեցին, այնտեղից դէպի Խօջիվանքի գերեզմանատունը:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Աւագների Խորհուրդը յայտնում է ի գիտութիւն պ.պ. անդամների, կանդիդատների, սրանց ընտանիքների և հիւրերի, որ

Շաբաթ, հոկտեմբերի 4-ին,

կը կայանայ

Ընտանեկան երեկոյթ

կը նուագէ նուագախումբը Ա. ՖԻԴԵՐԼ-ՄԱՆԻ ղեկավարութեամբ: Հիւրերը՝ պ.պ. անդամների երաշխաւորութեամբ՝ վճարում են մուտքի համար 1 րուբլի:

(ա.) 1—1

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մ. Գ. Դաճիէլ-Բէկ

Ընդունելութիւնը } Առաւօտեան 10—2 ժ. Երեկոյեան 4—6 ժ.

Հասցէ՝ Ртищевская ул., о. № 7.

(չ. շ.) ա. 50—12

Ո՞Վ Է ՕՐԻՆԱՒՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

«Մշակի» մէջ այսօր տպված Շահէնի նամակը Կ. Պօլսից առիթ է տալիս մեզ շատ տխուր խորհրդածութիւններ անել Թիւրքիայի ազգային գործերի ղեկավարութեան վերաբերմամբ:

Շուտով պէտք է գումարվի օսմանեան խորհրդարանը (պարլամենտը), որ վերջնականապէս պէտք է լուծէ Թիւրքիայի ապագայ բաղդը, վերջնականապէս գոյն և ուղղութիւն տալով սահմանադրութեան: Հայ ժողովուրդը, իբրև օսմանեան պետութեան բաղկացուցիչ տարրերից մինը, անմիջապէս շահագրգռված լինելով, պարտաւոր է մտածել, թէ ինչ ձևով և եղանակով մասնակցէ պարլամենտական ընտրութիւններին և ինչ միջոցներ գործադրէ, որ իր կողմից ծառայելով պետական ընդհանուր շահերին, միևնոյն ժամանակ ապահովէ և ազգային շահերի անվթար պաշտպանութիւնը:

Արդ, ո՞ւմ է պատկանում իրաւունքը խօսել յանուն ազգի, մտածել ազգի շահերի մասին. ո՞վ կարող է գործել այդ հարցում իբրև հայ ազգի օրինաւոր ներկայացուցիչ:

Որքան մենք ենք տեսնում և եզրակացնում Կ. Պօլսի հայ մամուլից, ներկայումս Թիւրքիայի հայ ժողովրդի օրինաւոր, լեգալ ներկայացուցչութիւն չը կայ: Ազգային գլխաւոր հարցերը տնտեսում և լուծում են յեղափոխական, անլեգալ կուսակցութիւնները, որոնք, ի հարկէ, ոչ մի մանդատ և լիազօրութիւն չունեն խօսելու յանուն հայ ազգի, պաշտպանելու նրա շահերը և իրաւունքները՝ իբրև նրա ներկայացուցիչներ: Ազգային Երեսփոխանական Ժողով Կ. Պօլսում դեռ գոյութիւն չունի և կազմակերպված չէ. չը կայ նաև օրինաւոր Խառն Ժողով, և գուցէ հէնց այդ է գլխաւոր պատճառը, որ ազգային գործերի ղեկավար և տնօրինող հանդիսանում են անպատասխանատու յեղափոխական մարմինները:

Այդ երևոյթը և դրութիւնը աննորմալ է: Եւ մենք ուրախ ենք հաստատելու այստեղ, որ, ինչպէս հաղորդում է Կ. Պօլսի մեր թղթակիցը, յեղափոխական կուսակցութիւններից մէկի՝ Դաշնակցութեան ներկայացուցիչները խոստովանել են այն ժողովում, որ գումարված է եղել տեղապահ Դուրեանի հրաւէրով, թէ, արդարև, յանուն հայ ժողովրդի վճռելու և որոշումներ տալու ձեռնհաս է միայն Ազգային Երեսփոխանական Ժողովը:

Ուրեմն, Կ. Պօլսի հասարակական և ազգային գործիչների առաջին և գլխաւոր պարտականութիւնը պէտք է լինի փութացնել Ազգային Երեսփոխանական Ժողովի գումարումը:

Բաւական է անդադար ճառեր արտասանելը, միտինգներ կազմելը. ցուցարարական գործունէութիւնից յետոյ պէտք է դիմել ստեղծագործական, կազմակերպչական աշխատանքների:

Այդ է կարևոր ժողովրդի համար, այդ է սպասում Հայաստանի թշուառ ժողովուրդը:

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սօֆիա, 2 հոկտեմբերի

Գերմանիայի և Աւստրո-Ունգարիայի դիպլօմատիական ներկայացուցիչները վերստին յորդորանքով դիմեցին բօլգարական կառավարութեան արևելեան երկաթուղիների հարցի վերաբերեալ և հասկացրին, որ Բօլգարիան անկախ ճանաչելը չէ կարող ուշադրութեան առնվել առաջ, քան երկաթուղային հարցը բոլոր շահագրգռված կողմերի համար գոհացուցիչ կերպով կանօնաւորելը:

Մինիստրների խորհուրդը սեպտեմբերի 30-ին այս հարցը քննեց: («Հ. Գ.»)

Բեռլին, 2 հոկտեմբերի

Բիւլօվը երէկ ընդունեց Թիւրքիայի և Անգլիայի դեսպաններին և նրանց հետ քննեց քաղաքական հերթական հարցերը:

Վօլֆի գործակալութեան տեղեկութիւններին նայած, կարելի է յուսալ, որ օտարազգի պետութիւնների միացած ներկայացուցիչներն էլ կընդունվեն ունկնդրութեան:

Սեպտեմբերի 30-ին Բիւլօվը երկար խորհրդակցութիւն ունեցաւ աւստրո-ունգարական դեսպանի հետ: Երևաց, որ երկու պետական գործիչները արտաքին քաղաքականութեան հարցերի վերաբերութեամբ նոյն հայեացքներն ունեն: («Հ. Գ.»)

Բելգրադ, 2 հոկտեմբերի

Երէկ երեկոյեան անգլիական միսսիայի և զինուորական մինիստրութեան պալատների առաջ տեղի ունեցան մեծ ցոյցեր բազմաթիւ պատգամաւորների, համալսարանի պրօֆեսորների, վաճառականների և ահագին ամբոխի մասնակցութեամբ: Գնացքը, երաժշտախմբին առաջն ունենալով, անցաւ դրօշակներով և ջահերով գլխաւոր փողոցներով, երգելով զանազան երգեր և ողջոյնի բացագանչութիւններ անելով ի պատիւ Թագաւորի, գահաժառանգի, Բօսնիայի և Անգլիայի, և թշնամական խօսքեր ուղղելով Աւստրո-Ունգարիայի հասցէին: Սերբիական վարկային բանկի առաջ ցուցարարները սոսկալի աղմուկ բարձրացրին:

Հոկտեմբերի 1-ին բացվեց սկուպշչինայի հերթական նստաշրջանը: («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 2 հոկտեմբերի

Թիւրքական մամուլը քննում է կօնֆերէնցիայի և այն կօմպենսացիաների հարցը, որոնց պահանջում են մեծ պետութիւնները:

Երիտասարդ-Թիւրքերի օրգան «Շուրայը-Ումմէթը» ասում է.

«Թիւրքիան պէտք է պատրաստէ իր ծրագիրը կօնֆերէնցիայի համար. այդ ծրագիրը պէտք է հիմնված լինի բերլինեան դաշնագրութեան իր համար բարեյաջող կէտերի վրա: Թիւրքական ծրագրի մէջ իբրև հիմք պէտք է մատնանշված լինի, որ թիւրքական պետական պարտքի մի մասը վճարելու են և թիւրքական գաւառները»:

«Իգդամը» քննելով հարցը, վերջացնում է՝ ասելով, որ հարցը քիչ է հետաքրքրում Թիւրքիային, որը հանդիսանում է Եւրօպայի վճիռների սոսկ գործադրողը առանց սեփական շահ ունենալու:

«Թանինը» նոր դժուարութիւններ է նախատեսում, քանի որ Աւստրիան հրաժարվեց Նօվօբազարի սանջակից, որը թողնված է սերբիական երկիրը Թիւրքիայի հաշւով ընդլայնելու համար: («Հ. Գ.»)

Ցետինէ, 2 հոկտեմբերի

Սերբիական միսսիայի շինութեան առջև ցոյցեր կազմեցին յօգուտ սերբերի համերաշխութեան: Ամբողջ երկրում կրկնվում են բողոքի միտինգները, որոնք կառավարութեանն են ուղարկում իրանց բանաձևերը, պահանջելով եռանդուն և կտրուկ միջոցներ ձեռք առնել Չերնօգօրիայի և սերբ ազգի շահերի պաշտպանութեան համար: («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 2 հոկտեմբերի

Ստամբուլում գտնված երկու տապրակ ռումբերը, տարածված ենթադրութիւններին նայած, պատկանում են ռէակցիօներ դաւադիրներին: («Հ. Գ.»)

Կեօլն, 2 հոկտեմբերի

Սօֆիայից հաղորդում են.

Գերմանական տեղական դեսպանը յայտնեց բօլգարական կառավարութեան, որ քանի Բօլգարիան պատրաստակամութիւն չի յայտնի կատարելու իր պարտականութիւնը Թիւրքիայի վերաբերութեամբ, չի վերա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Լօնդօն, 6 հոկտեմբեր (ն. տ.)

Կատարուեցաւ այն՝ ինչ որ կը սպասէինք վերջին 1—2 շաբաթները բոլորովին անխռով ակնկալութիւնով մը: Երէկ, կէսօրին, Ռէօթէրի մէկ կարճ հեռագիրը աւետեց, թէ Բուլգարիա անկախ հռչակած է ինքզինքը: Պարիզի «Temps»-ն արդէն կիրակի երեկոյ պատրաստած էր աշխարհը այս լուրին, այնպէս որ հազիւ թէ ժամանակ եղաւ քննելու և վիճելու մամուլին մէջ:

Վաղը, թերևս, լսենք նաև որ Աւստրո-Ունգարիա իր վերջնական գերիշխանութեան ներքև առած է Բօսնիան և Հէրցեգովինան, որը նոյնպէս մեծ անակնկալ մը պիտի չնկատուի, քանի որ օրուան խնդիրն է դարձած և Վիէննայի կիսապաշտօնական օրգանները տարակոյսի առիթ չեն ձգեր:

Ահա թէ գերման-աւստրեան եղբայրութիւնը ինչպէս լուծեց իր վրէժը «Նենգ Ալպիօնի» վրայ, որու վայելած համակրանքը ու յարգանքը Երիտասարդ-Թիւրքիայէ՝ փուշ մը դարձած էր քանի ատենէ ի վեր:

Ճարպիկ ու լարախաղաց Ֆրանց-Յովսէփի՝ Ֆէրդինանդ իշխանին շռայլած ընդունելութենէն ի վեր, եւրոպական դիւանագէտներն անհամ դէպքերու բոյրեր նշմարել սկսած էին: Ֆէրդինանդ դեռ ոչ շատ առաջ այդ միևնոյն դերը խաղալ ուզեց Լօնդօն Էդուարդին այցելելով, բայց չյաջողեցաւ: Բայց այս անգամու ընտրութիւնը յաջող անցաւ: Այն Աւստրիա-Ունգարիան, որ վերջին տարիներն ինքզինքը Մակեդոնիոյ խնամակալը կը հռչակէր և օսմանեան կայսրութեան ամբողջութեան պաշտպան մը, հազիւ թէ սահմանադրութիւնը եկած էր այդ դերն ինքնին կատարելու, երբ այդ երկիրը, Վիլհէլմի արժանաւոր դաշնակիցը, սարսափած իրականութեան առաջ, ամէն միջոցներ ի գործ դրաւ՝ որպէսզի սահմանադրութիւնը մեռեալ տառ մնայ: Երբ փորձը անյաջող անցաւ, դիմեց աւելի հաւանական միջոցներու և Ֆրանց Յովսէփ, որ շատեր այն սին հաւատքը կը փայփայէին թէ՝ իր կանուխ օրերու մեղքերը իր կեանքի վերջալոյսին՝ խաղաղութեան հաշտարար գործով քաւել կը զրաղի, դիմակը անմիջապէս վար առաւ: Ո՛չ մէկ վեհապետ այնքան ընդունելութիւն գտած էր, որքան Ֆէրդինանդ իշխանը գտաւ. ո՛չ մէկ վեհապետի այնքան շողոքորթիչ բաժակաճառ նուիրուած էր, որքան այս աննշան իշխանապետութիւն մը ներկայացնող իշխանին. և վախճանը: Քանի մը օր վերջ, Գեշօվի միջադէպին պատրուակով, ռումելիական երկաթուղիի գիծը բռնուեցաւ բուլգարներէն, որ նշանը տուաւ գալիք բարդութեանց: Ո՛չ պետութեանց դրդումները և ոչ ալ անոնցմէ ոմանց առաջարկները նկատի առնուեցան: Սօֆիա բռնեց ընթացք մը՝ որ Լօնդօն, Պարիզ կամ Բերլին չէին համարձակեր ընել: Սակայն Գեշօվի, երկաթուղիի և այլ աննշան պատրուակներուն ետին ուրիշ աւելի ծանրակշիռ խնդիր մը կար, որ բուլգարական իշխանապետութիւն մը կը քաջալերէր՝ Բերլինի դաշնագրութիւն և այլն անտեսել ու նոյնիսկ արհամարհել:

Աւստրիա-Ունգարիա, որ վերջին երեսուն տարին անձկութեամբ կը սպասէր այն օրուան, երբ Թիւրքիան վերջնականօրէն քայքայուելով՝ ինք ալ պիտի կարողանար իր աւարաբաժինը խլել, որ էր Բօսնիա և Հէրցէգովինա, զարհուրեցաւ տեսնելով թէ խարխուլ շէնքը ո՛չ միայն պիտի չխորտակի, այլ և մեծ հաւանականութիւն կայ նոր հիմունքներու վրայ անգամ մը ևս կառուցուելու: Եւ այս արդէն իր երազներուն խորտակումը կը նշանակէր, որով ժամանակ չկորսնցուց և գրչի հարուածով մը քուրջի վերածեց Բերլինի դաշնագրութիւնը և այսօր ալ զայն ստորագրողներու քթին կը խնդայ...

Այո, այսօր Բուլգարիոյ անկախութիւնը լսեցինք, իսկ ժամէ ժամ կը սպասենք այն լուրին՝ որ այս երկու նահանգներու թագաւոր-կայսեր իշխանութեան միացումը հաղորդէ:

Իսկ այս բոլորին հանդէպ ի՞նչ կընէ արդեօք միւս լարախաղացը, Վիլհէլմ Բ., որ այս ամենուն ետև շարժող ոյժն է և հին հաշիւն է որ կը փակէ Անգլիոյ հետ, ձգելով զայն բոլորովին անկարելի կացութեան մը մէջ:

Երիտասարդ-Թիւրքիոյ առաջին գործը եղաւ, իր յաջողութեան օրէն ի վեր, հնար եղածին չափ չէզոքացնել և հեռացնել Գերմանիան ու իր շահերը՝ միջոց տալու համար անգլիականին: Անգլիան սիրով ընդունեց նախապատուութիւնը և նոյնիսկ, կէս պաշտօնական լեզուով մը, վստահեցուց Թիւրքիոյ նոր վարչութիւնը թէ՝ կրնան իր աջակցութեան վրայ վստահիլ, երբ որ հարկը տեսնուի: Բերլինի պաշտօնական օրգանները փրփրեցան այս լսելով. իրենց Վիէննայի պաշտօնակիցները շուտով միացան համերգին, իսկ ասոնց ետև ծածկուած սև ոյժերը սկսան գործի: Աւելի ի՞նչ դիւրին էր՝ քան անսահման Ֆէրդինանդի ինքնասիրութիւնը շոյել: Բայց Վիլհէլմին վայել կամ պատշաճ չէր իր ցասումը մերկել այն գործին մէջ, հետևաբար ամենայն վստահութեամբ յանձնեց զայն իր «երկրորդին», Ֆրանց Յովսէփի, ու այս պահուս երկուքն ալ իրենց պալատի մէկուսի անկիւնները կը փնտռեն՝ Անգլիոյ վրայ խնդալու համար:

Ասկէ աւելի զարհուրելի, ասկէ աւելի դաժան հարուած մը կարելի չէր յուսալ Նոր-Թիւրքիոյ գլխուն, որ կը դնէ զայն կացութեան մը մէջ, որմէ դուրս գալ, պատուաբեր եղանակով, գէթ առայժմ, երևակայութենէ վեր է: Կամ պատերազմ և կամ ստորացում ու անպատւում դեռ իր երէկուան ենթակայ վասալէն՝ բուլգար իշխանապետութենէ մը: Եւ ընտրութիւն ալ չկայ այս գործին մէջ: Բոլորս ալ գիտենք Թիւրքիոյ տարիներէ ի վեր փտած, քայքայուած բանակին ու ֆինանսին կացութիւնը, և այսքան տարիներու ապականութեան հարթում յուսալ երկու ամսէն՝ հաւատալու համար մանուկ նկատուելու է ռևէ մէկը: Ուրեմն, այն՝ ինչ որ կը տենչային Գերմանիա և Աւստրիա յուլիս 24-ի պատմական օրէն ի վեր, վաղը թերևս ինքնաբերաբար երևան գայ—այսինքն, Թիւրքիոյ յետադէմ տարրին անգամ մը ևս ցցումը, որ եթէ երբեք չկարողանայ ալ նախկին գերագաս ոյժին տիրանալ՝ կրնայ գոնէ զգալի վնասներ հասցնել՝ իրենց ուսերը պատասխանատւութիւններով ծանրացած երիտասարդ գործիչներուն, ու այս երկու վատթար երկիրներուն ստորին եսամոլ շահերուն ստասաբել: Եւ ի՞նչ պիտի կրնայ ընել Անգլիան. ինչպէս պիտի հասցնէ իր խոստացած օժանդակութիւնը: Ահա կացութիւնը, ահա վիճակը, որու դատապարտուած է այն այսօր, և զարմանալի չէ որ, շատ չնչին բացառութիւնով մը,—և սա, ազատական մամուլէն միայն,—«Times»-էն սկսեալ մինչև ամենէ աննշան թերթերը պախարակելով պախարակեցին Բուլգարիան դեռ առաջին օրէն և կը շարունակեն մինչև վերջին րոպէն: Մանաւանդ պահպանողական առաջնակարգ թերթերու յարձակումները, որ կերպով մը միջոց ալ է իրենց հին ոսոխին—Գերմանիոյ—դէմ յարձակելու, երբեմն խիստ վայրագ երևոյթ կառնէր:

Իսկ եղան մի քանիներ, ինչպէս յայտնեցի, ազատականներէն, օրինակ «Daily News»», որոնք Բուլգարիոյ ընթացքը, ի բաց առեալ իր երկաթուղիի հանդէպ բռնած դիրքէն, բոլորովին բնական կը գտնեն, քանի որ սա վերջին առիթն է, և որու կորուստը, ասանկ յարմար րոպէին, իրենց տարիներու իսկական անկախութեան երազին խորտակումը պիտի նշանակէ:

Երէկ, երբ տակաւին հին ու ապականեալ րէժիմը կը տիրապետէր Թիւրքիոյ վրայ, թերևս խանդավառօրէն ծափահարէինք այս քայլը Բուլգարիոյ: Բայց այսօր, մենք իսկ, անորոշ վիճակի մը մէջ ենք, և ես, գոնէ անձնապէս, կը դժուարանամ պախարակման խօսք մը արձակել Բուլգարիոյ դէմ առանձնապէս, քանի որ, պատեհութենէն առիթ քաղելով, տիրացաւ ան այն բանին՝ որուն մենք կը տենչայինք տարիներէ ի վեր՝ ապարդիւն հետևանքով:

Պախարակումը, սակայն, կը ծանրանայ Աւստրիոյ այն նենգաւոր դաւադրութեան դէմ, որ այսպիսի ստոր և անամօթ եղանակներ գործածեց՝ իր անհատական շահերը յառաջ մղելու համար:

Յաջորդ թղթատարով մանրամասն պիտի տեղեկագրեմ օրուան մամուլին մէջ արտայայտուած կարծիքները:

Մինաս Ցոլակ

դարձնի արևելեան երկաթուղու ապօրինաբար գրաւած մասը կամ չի հատուցանի երկաթուղային ընկերութեանը օրական 15,000 ֆրանկ փասը, —Բուլղարիան անկախ ճանաչելու հարցը քննութեան չի ենթարկվի։ («Հ. Գ.»)

—

Լոնդոն, 2 հոկտեմբերի

Կոմս Բենկենդորֆը դեսպանատան մէջ ի պատիւ Իզվոլսկու ճաշ տուեց։ Հիւրերի թւում կային Հարդինգը, Ասկվիտը, Գրէյը և ուրիշ մինիստրներ։

Գրէյի և Իզվոլսկու տեսակցութիւնները հոկտ. 1-ին չը վերջացան, ինչպէս սպասում էին։ Երէկ տեղի ունեցաւ նոր տեսակցութիւն։ («Հ. Գ.»)

—

Լոնդոն, 2 հոկտեմբերի

«Times»-ին Թէհրանից հեռագրում են, որ Էյն-ուդ-Դովլէին արձակեցին պաշտօնից. Թաւրիզի դէմ գործող զօրամասի կառավարիչ նշանակվեց Ֆէրման-Ֆէրմը։ («Հ. Գ.»)

—

Բելգրադ, 2 հոկտեմբերի

Սերբիական «Պրէսս-Բիւրօն» հաղորդում է, որ աւստրո-ունգարական լրագիրների տեղեկութիւնները՝ իբր Բելգրադի ցոյցերը ուղղված չեն Բոսնիայի և Հերցեգովինայի միացման դէմ, այլ դինաստիայի դէմ, որովհետև այդ ցոյցերը կազմակերպում են հակադինաստիական տարրերը, մտացածին և տենդենցիօզ կերպով տարածում են Զէմլինի թղթակիցները։ Նոյնպէս տենդենցիօզ են և մտացածին լրագիրների յայտնած այն տարաձայնութիւնները, որպիսիները իբր տիրում են Թագաւորի և գահաժառանգի միջև. ընդհակառակն, Թագաւորը և Թագաժառանգը ցնծագին խանդավառութեան առարկաներն են ներկայումս ազգաբնակութեան համար, որը միշտ բողոքում է միացման դէմ։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլիս, 2 հոկտեմբերի

Աւստրիական դեսպանատունը կառավարութեան անունից մեծ վէզիրի առաջ լուրջ քայլեր արեց այն բօյկօտի առիթով, որ յայտարարված է աւստրիական Լլօյդ նաւերին։ Վէզիրը խոստացաւ պատշաճ ցուցմունքները տալ ոստիկանութեան մինիստրին Կ. Պօլսի վերաբերութեամբ և ներքին գործերի մինիստրին—գաւառի վերաբերութեամբ։ («Հ. Գ.»)

—

Բելգրադ, 2 հոկտեմբերի

Ի պատասխանի սկուպշչինայի ուղարկած ողջոյն-հեռագրի, պատասխան ստացվեց Չերնօգօրիայի սկուպշչինայից, որով սա վստահեցնում է Սերբիային, որ պատրաստ է իր բոլոր ոյժերը նուիրել բոլոր սերբերի շահերի մի ազգային միութիւն ստեղծելու։ Ապա ասված է, որ ժամանակը հասել է միահամուռ կերպով պաշտպանելու այն իդէալները, որոնցով ոգևորված են ներկայումս Սերբիան և Չերնօգօրիան։ («Հ. Գ.»)

—

Լոնդոն, 2 հոկտեմբերի

«Times»-ին հաղորդում են, որ ռուսաց կառավարութիւնը մտադրութիւն չունի եւրոպական առաջիկայ կօնֆերէնցիայի ծրագրի մէջ մտցնել Դարդանէլի վերաբերութեամբ գոյութիւն ունեցող որոշումները վերաքննելու խնդիրը, գտնելով, որ այդ վերաքննութիւնը կարելի է կատարել Թիւրքաց կառավարութեան համաձայնութեամբ և բարի կամեցողութեամբ, իբրև արգասիք ապագայ բանակցութիւնների, որոնց՝ բրիտանական կառավարութիւնը, կարելի է յուսալ, աջակցութիւն ցոյց կը տայ։ Պէտք է կարծել, որ Աւստրո-Ունգարիայի և Բօլգարիայի գործողութիւնների ամենակարևոր հետևանքներից մէկն էլ կը լինի Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի սրտագին ու սերտ մերձեցումը և նրանց բարեկամութեան ամրապնդումը վերածնված Թիւրքիայի հետ։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլիս, 2 հոկտեմբերի

Բ. Դրան շրջաններում պնդում են, որ նեղուցների համաձայնութիւնը փոփոխելու մասին Անգլիայի ուղղած հարցապնդման Թիւրքիան իբր պատասխանել է այդ նեղուցները բանալու լիակատար պատրաստակամութեամբ այն պետութիւնների համար, որոնց երկիրները շփվում են Սև ծովին։

Տեղումս հանգամանքութիւն է բացված այն նպատակով, որ երիտասարդ-թիւրքերին Բայրամի տօնից յետոյ ուղարկեն Անգլիա։ («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 29 սեպտեմբերի

Այսօր Պետերբուրգի համալսարանում դասախօսութիւններ տեղի չունեցան։ Նախկին պրօրեկտօր Բրաունի դասախօսութեանը ուսանող-սօցիալիստները սկանդալ սարքեցին, շրջապատելով պրօֆէսօրին և թոյլ չը տալով նրան դուրս գալու։

Միջադէպից յետոյ այնուամենայնիւ միևնոյն ուսանողները ներողութիւն խնդրեցին պրօֆէսօրից։

Պրօֆէսօր Բօրգմանը, վերջացնելով դասախօսութիւնը, մի ճառ ուղղեց իր ունկնդիրներին, խնդրելով նրանց շուտով վերջ տալ այդ սխալ գործադուլին։

Հոկտեմբերի 10-ին հրաւիրվում է Պետերբուրգում գեներալ-նահանգապետների համագումար ադմինիստրատիվ միջոցների գործադրութեան համար գործողութիւնների միօրինակութիւն մշակելու նպատակով։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը հաստատել է Լ. Ն. Տօլստօյին Պետերբուրգի համալսարանի պատուաւոր անդամի կոչման մէջ։

Չերնօգօրիայի իշխան Նիկօլայը հեռագրել է Թագաւոր կայսրին, որ Սերբիային և Չերնօգօրիային բաւարարութիւն տալու միակ միջոցը Նօվօբազարի սանջակը նրանց մէջ բաժանելն է։ Իշխանը խնդրում է կայսրից մի ժամանակ իրան նուիրված «Խերսօն» կրէյսերը ուղարկել և տեղեկացնում է, որ մտադիր է Անտիվարիում չերնօգօրեան դրօշակ բարձրացնել, չը նայելով որ այդպիսին արգելում է Բերլինի դաշնագիրը։ («Касп.»)

—

Պարիզ, 2 հոկտեմբերի

Հավասի գործակալութիւնը հաղորդում է.

Պարիզի և Մադրիդի կաբինէտների նօտան այն երաշխաւորութիւնների վերաբերութեամբ, որոնց պէտք է ներկայացնէ Մուլէյ-Հաֆիզը մինչև նրա սուլթան ճանաչվելը, Ֆրանսիայի և Սպանիայի ներկայացուցիչները հոկտեմբերի 6-ին կը յանձնեն ալժէզիրասեան արձանագրութիւնները ստորագրած մեծ պետութիւններին։ («Հ. Գ.»)

—

Աստրախան, 2 հոկտեմբերի

Մի վաճառական ռազմիկ թռուցիկ խմբի կողմից մի նամակ ստացաւ 5000 րուբլու պահանջով։ Ոստիկանութիւնը չարագործների հետքը պահեց և շրջապատեց փողը ստանալու համար եկածներին։ Սրանք կրակ բացին։ Ոստիկանութիւնը իր կողմից կրակեց և սպանեց չարագործներից մէկին, միւսին ծանր վիրաւորեց. Մնացածները փախան։ («Հ. Գ.»)

—

Կիէվ, 2 հոկտեմբերի

Ռժիշչէվ գիւղաքաղաքում 200 հոգուց բաղկացած ամբոխը գիշերով ներս խուժեց շաքարի գործարանը, պահանջելով արձակել եկւոր բանւորներին։ Պահակների խրատներին ամբոխը պատասխանեց հայհոյանքներով և սկսեց քարեր նետել։ Երկու պահակ ստացան ջարդուածքներ։ Պահակները համազարկ պարպեցին և ամբոխը ցրվեց. ոչ ոք վիրաւորված չէ։ («Հ. Գ.»)

—

Կոպէնհագէն, 2 հոկտեմբերի

Ֆոլկէտինգի նիստում նոր մինիստր-նախագահ Նէօրգարդը ճառ արտասանեց, բացատրելով ամենից առաջ արտաքին քաղաքականութեան հիմունքները։ Մինիստրը ասաց, որ Դանիան ձգտելու է իր չէզոք դրութիւնը բացէ ի բաց պաշտպանելուն. կառավարութիւնը այդ նպատակի համար նոր օրինագիծ կը մտցնէ զօրքի մասին. ազգաբնակութիւնը առիթ կունենայ պարզաբանվել այդ հարցում Ֆոլկէտինգի նոր ընտրութիւնների ժամանակ։ Ալբերտիի գործի մասին մինիստրը յայտնեց, որ անկողմնապահ քննութիւն է կատարվում. կառավարութիւնը մտադիր է ապագայում զատել մասնաւոր և պետական ծառայութիւնները միմեանցից։ Վերջում Նէօրգարդը մի շարք նոր օրինագծեր ներկայացրեց։ («Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 2 հոկտեմբերի

Հեղինակութեան իրաւունքի կօնֆերէնցիայի երկրորդ նիստին ստացվեց Վիլհէլմ Թագաւորի պատասխան-հեռագիրը. «Անկեղծ շնորհակալութիւնս եմ յայտնում միջազգային կօնֆերէնցիային այն բարի զգացմունքների համար, որոնց նա փութաց արտայայտել ինձ։ Ամբողջ սրտից ցանկանում եմ, որպէսզի կօնֆերէնցիայի աշխատանքները պսակվեն աջողութեամբ և այժմեան համագումարը հանդիսանայ մի էտապ դէպի առաջադիմութիւն, քաղաքակրթութիւն և ժողովուրդների բարի համաձայնութիւն։ Վիլհէլմ»։

Հեռագրի ընթերցումը առաջ բերեց ցնծագին ծափահարութիւն։

Արտաքին գործերի մինիստրութեան վերատեսուչ ֆօն-Կերները զեկուցեց գերմանական առաջարկութիւնը Բեռնի բիւրօյի ծառայողների թոշակի գանձարկղ հաստատելու մասին։ Այս առաջարկութիւնը յանձնվեց մասնաժողովի։

Պրօֆէսօր Կօլէր պատմական հայեացք ձգեց հեղինակութեան զարգացման վրա։

Պրօֆ. Օստէրից կարդաց Բեռնի կօնվէնցիայի սիստեմի զեկուցումը և հաղորդեց այն նախապատրաստական աշխատանքների բովանդակութիւնը, որ կատարել է պետական կառավարութիւնը և որոնք նիւթ ծառայեցին կօնֆերէնցիային ներկայացված առաջարկութիւնների մշակման համար։

Վերջում նա ցանկութիւն յայտնեց, որպէսզի այն պետութիւնները, որոնք ներկայացուցիչներ ունեն, սակայն համաձայնութեան մէջ չեն մտել, առանձնապէս Նիդէրլանդիան, Ռուսաստանը, Միացեալ-Նահանգները, միանան կօնֆերէնցիային։

Բեռնի կօնվէնցիայի վերաքննված որոշումները մանրամասն քննվելու համար յանձնվեցին մասնաժողովին։ («Հ. Գ.»)

—

Լոնդոն, 2 հոկտեմբերի

«Times»-ը բանաձևելով իր հաղորդածը Ռուսաստանի և Դարդանելի վերաբերութեամբ, ասում է.

«Եթէ համաձայնութիւնների վերաքննութիւնը, որ կարող է Ռուսաստանին տալ այն ամենը, ինչ որ նա ցանկանում է, չը սպառնար Թիւրքիային, Անգլիային կամ մի ուրիշ մեծ պետութեան, դա լիապէս կարող էր կատարվել, եթէ Թիւրքիան իր բարի կամքով տար իր համաձայնութիւնը։ Մեր կողմից էլ արգելք չէր լինի ինքնին, սակայն այդօրինակ սխէմա մշակելու խնդիրը լուրջ դժուարութիւն է առաջ բերում և աւելի ճշգրիտ տեղեկութիւնների բացակայութեան համար անօգուտ է նրա յետագայ քննութիւնը»։ («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 2 հոկտեմբերի

Այսօր համալսարանում, արևելեան լեզուների ֆակուլտէտում, տեղի ունեցան երեք դասախօսութիւններ։ Միւս ֆակուլտէտներում դասախօսութիւն չը կար։

Բազմամարդ ժողովում ուսանողների մի մասը ընդհարվեց միւս մասի հետ։ Կռուի ժամանակ ուսանողներից մի քանիսին հարուածներ հասցրին մահակներով գլխին և երեսին, մի դահլիճի պատուհանների ապակիները փշրեցին։ Ժողովը արձակվեց։ Պրօֆէսօրների դիւանատան խորհուրդը միջոցներ է ձեռք առել կռուին մասնակցողներին երևան հանելու և պատժելու համար։ Երեկոյեան նշանակված է պրօֆեսօրների խորհրդի արտակարգ նիստը։ («Հ. Գ.»)

—

Կիէվ, 2 հոկտեմբերի

Համալսարանում առաջին դասախօսութիւնները անցան շատ կանոնաւոր կերպով մեծ թւով ուսանողների ներկայութեամբ։

Ժամը 11-ին 14-րդ լսարանում սկսվեց ժողով։ Սկզբում վիճաբանութիւններ ծագեցին ժողովը կազմակերպողների և նրա դէմ բողոքող ուսանողների միջև։ Տեղի ունեցան աղմուկ, գոռոցներ և սուլոցներ։ Վերատեսուչը երկու անգամ առաջարկեց ցրվել։ Յորդորանքները անհետևանք մնացին։ Ուսանողների յամառութեան պատճառով կանչվեցին զինւորների մի վաշտ, ձիաւոր և հետևակ ոստիկանախումբ, որոնք ոստիկանապետի կարգադրութեամբ մտան համալսարանը։ Փախած ու գաւիթներում խմբված ուսանողները հեռացվեցին։ Դասախօսութիւնը շարունակվեց իր կարգով։ Համալսարանում մնաց ոստիկանախումբը ոստիկանապետի հետ միասին։ («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 2 հոկտեմբերի

Պրօֆէսօրների խորհրդի արտակարգ ժողովի միջոցին համալսարան մտաւ պարապել ցանկացող հինգ հարիւր ուսանողների կողմից ներկայացուցիչ և վերատեսչին խնդրեց չը փակել համալսարանը և պարապել ցանկացողներին պաշտպանել յարձակումներից։ Աւագ վերատեսուչը առաջարկեց ընտրել երեք հոգու և ուղարկել ժողովին։ Ընտրեալները խորհրդին յայտնեցին իրանց ցանկութիւնները։ Խորհրդի ժողովը, նկատի ունենալով որ համալսարանում կարող են կրկնվել տուրուդմբոցներ, որոշեց խնդրել հոգաբարձուին, որ նա միջնորդէ մինիստրի առաջ համալսարանը փակել մինչև հոկտեմբերի 9-ը։ Միաժամանակ որոշեց այսօրվայ տուրուդմբոցը քննել և բոլոր մասնակիցներին կարգապահ դատարանին յանձնել։

Այսօր յայտնվեց, որ առևտրա-արդիւնաբերական բանկից օմն Սլաւսկի կեղծ չէկով 31,000 ր. ստանալուց առաջ, օմն Իսաակ Սանդէր նոյնպէս կեղծ չէկով միևնոյն Սլաւսկու աջակցութեամբ ստացել է 100,000 ր.։

Կիւվէնտի գերալսգերիխտը վերջացնելով Պօլօվնէվի գործը՝ նրան մեղաւոր ճանաչեց նախկին պատգամաւոր Հէրցէնշտէյնի սպանութեանը օժանդակելու մէջ և դատապարտեց վեց տարվայ ձերբակալման ուղղիչ տան մէջ. («Հ. Գ.»)

Մոսկվա, 2 հոկտեմբերի

Հանդիսաւոր կերպով բացվեցին Ռուսաստանի առաջին՝ գիւղատնտեսական կանանց բարձրագոյն կուրսերը իշխանուհի Գօլիցինայի իգական գիմնազիայում։ Դասընթացքն աւարտողները կը ստանան ագրօնօմ կոչումը։ («Հ. Գ.»)

—

Բեռլինից հեռագրում են «Р. В.» լրագրին.

«Վերջին անցքերի մէջ առանձնապէս ուշագրաւ է համարվում անգլիական նաւատորմի ուղարկելը Լիմնօս այնպիսի մի մօմենտում, երբ Իզվոլսկին գտնվում է Լօնդօնում։ Տեղիս ժամուլը հեգնաբար է խօսում անգլիական կառավարութեան դիտաւորութիւնների մասին. նաւատորմի ցոյցը ուղղված է Յունաստանի դէմ, այլ ոչ Ռուսաստանի հաւանական յարձակման դէմ Բօսֆօրի ու Պօլսի վրա։ Իրերի դրութեան համար ամենից աւելի սպառնական են համարում առաջվայ նման քաղաքացիական պատերազմի հաւանականութիւնը Թիւրքիայում։ Բրիւսսէլը, իբրև չէզոք է պետութիւնների վէհաժողովի տեղն է համարվում»։

—

Ցետինեից հեռագրում են «Вечеръ» լրագրին, որ Չերնօգօրիայի իշխան Նիկօլայը երկրորդ հեռագիրն է ուղարկել սերբիական Թագաւորին, որով հաւաստիացնում է սերբ ժողովրդին, որ Չերնօգօրիան վճռել է մարտակից ընկեր լինել սերբիական եղբայրներին Աւստրիայի դէմ սկսվելիք անխուսափելի կռւին։ Իշխան Նիկօլայը վերջացնում է իր հեռագիրը հետևեալ բացագանչութիւններով. «Հէնց որ սերբիական զօրքերի առաջապահ շարքերը կը մտնեն Դրինի ափերին, չերնօգօրիական դրուժինաները կը խուժեն Հերցեգովինա»։

—

Բելգրադից «Вечеръ»-ին հեռագրում են, որ սերբիական զօրքերի պահեստի զինւորները զէնքի են կանչվելու սեպտեմբերի 28-ին։

—

Պարիզից սեպտեմբերի 26-ին հեռագրում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին.

«Այստեղ հեռագիր է ստացվել Կանէայից, որ Կրետէի ամբողջ քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը ցնծութեան մէջ է։ Ամեն տեղ ծածանվում են յունական դրօշակներ։ Սպասում են, որ շուտով Կանէա կը ժամանի յունական գահաժառանգը։ Կղզու վրա մինչև այժմ ոչ մի տեղ ոչ մի ընդհարում քրիստոնեաների ու մահմեդականների միջև տեղի չէ ունեցել»։

—

Ռուսչուկ, 22 սեպտեմբերի

Ամսիս 21-ի ժամը 2-ին Սօֆիայից տեղս ժամանեցին կառավարչական խորհրդատու անդամները՝ իշխան Ֆերդինանդին դիմաւորելու, որ պիտի գար Եւրոպայից։

Երեկոյեան ժամը 6-ին ամբոխը դիմաւորեց իշխանին։ Ամսիս 22-ին ամբողջ քաղաքը ուրախութեան մէջ էր։ Ամբոխն աղաղակում էր անդադար՝ «կեցցէ անկախ Բօլգարիայի թագաւորութիւնը»։ Այսօրվանից Բօլգարիան թագաւորութիւն ստացաւ։ Երեկոյեան քաղաքի փողոցները լուսաւորված էին և երաժշտական խմբերը նուագում էին։ Երկրորդ օրն է, որ խանութները փակ են։ Թափառական

—

«Слово» լրագիրը հին սլաւօնականութեան հայեացքների ամենայայտնի ներկայացուցիչներից մէկից ստացել է հետևեալ հեռագիրը Լայբախից, սեպտեմբերի 26-ից.

«Իմ հայեացքները նպաստաւոր են Բօսնիան և Հերցեգովինան գրաւելու գործին։ Նա կուժեղացնէ Աւստրիայի սլաւօնութիւնը, իսկ սլաւօնական Աւստրիան հաւատարիմ դաշնակից կը մնայ Ռուսաստանին։ Դժբաղդութիւնը միայն նրանումն է, որ այժմ Գերմանիան, աջակցութեամբ գերմանական բիւրօկրատիայի ու աւստրիականի, եռանդով ձգտելու է դէպի Ադրիական ծովը, բայց այդ բանին պէտք է հակազդէ եւրոպական մեծ պետութիւնը, այսինքն Ռուսաստանը։ Իվան Գրիբար»։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

—

Թաւրիզ, 2 հոկտեմբերի

Էյն-ուդ-Դովլէն իր պատժիչ զօրախմբի հետ վերադարձաւ Թէհրան։ («Հ. Գ.»)

—

Լոնդոն, 2 հոկտեմբերի

«Times»-ը, քննելով պարսկական գործերը, պնդում է, որ պարսիկ փախստականները իբր թէ խնդրում են մեծ պետութիւններից՝ չը միջամտել Պարսկաստանի գործերին, նմանապէս յայտնում է, որ Անգլիան և Ռուսաս- [illegible]

«Ձեր խնդիրքը ստացվել է և շահի հրամանով ես ձեզ պատասխանում եմ. Ատրպատական ուղարկված զօրքերին հրամայված է պահպանել ազգաբնակութեան գոյքը և կեանքի ապահովութիւնը, բացի դրանից նրանք նշանակված են այնտեղ անկարգութիւններին վերջ տալու, ապստամբներին պատժելու և կեանքի նօրմալ ընթացքը վերականգնելու համար։

«Խոստացված պարլամենտը, որ համապատասխանելու է կառավարութեան կարիքներին և շարիաթի պահանջներին, գումարվելու և բացվելու է շավվալի 19-ին (Նոյեմբերի 1-ին)։

«Շահի հրովարտակը այդ մասին ուղարկված է ձեզ պօստով։

«Ինչ վերաբերում է Իրանի ու Ատրպատականի միւս օրէնսդրութիւններին, այդ արդէն կախված է նորին մեծութիւն շահի բարեհաճութիւնից դէպի իր իսկական զաւակները։

«Շահի այդ շնորհի մասին յայտնում եմ ձեզ։ Այդ պատճառով պարսկահպատակների գործադուլի շարունակելը և պարսկական հիւպատոսարանում հաւաքվելը անթոյլատրելի է, ուստի թող բոլոր հաւատարիմ հպատակները իրանց յոյսը դնելով շահի ողորմածութեան վրա հանգիստ կերպով վերսկսեն իրանց պարապմունքները. Ալա-ուս-Սալթանէ»։

Այդ հեռագիրը ստանալով հիւպատոսը իր մօտ հրաւիրեց գործադուլարարներին և կարդաց նրանց մօտ մինիստրի պատասխանը։ Պարսիկները հեռագրի մի քանի կէտերին քննադատաբար վերաբերվեցին և յայտնեցին հիւպատոսին, որ այդ պատասխանը նրանց չէ գոհացնում և նրանք կուղարկեն մանրամասն պատճառաբանված հեռագիր իրանց պահանջների մասին։ Գործադուլը առայժմ վճռված է չը վերսկսել։ («Кс.»)

—

Թէհրանից սեպտեմբերի 26-ին հեռագրում են «Бжрж. Вѣд.» լրագրին.

«Երէկ շուկայում ահագին ընդհարում է տեղի ունեցել կօզակների և պարսիկների միջև։ Ամենայն օր կալանաւորվում են տասնեակ երիտասարդներ։ Մահվան պատիժները ընդարձակ չափեր են ստանում։ Հազիւ է պատահում, որ կալանաւորվածներից որևէ մէկը ողջ մնայ։

«Էմիր Ջենգը, որին համարում են Էյն-ուդ-Դովլէի հաւանական յաջորդը, չէ ուզում գնալ Թաւրիզ, համոզված լինելով որ հեռանալու դէպքում նա կը կորցնի իր ազդեցութիւնը Բաղէշահում։

«Այնուամենայնիւ նրա հակառակորդները ամեն ջանք գործ են դնում նրան ուղարկելու»։

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

—

Կ. Պօլիս, 23 սեպտեմբեր

Մէկ օր առաջ մեծ գումարում մը տեղի ունեցաւ Ղալաթիայի ազգ. խորհրդարանին մէջ, ուր հրաւիրուած էին նոր ընտրուած 47 աշխարհական երեսփոխաններ, կաթոլիկ և բողոքական հայ հասարակութեան, մամուլի և քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները։

Օրուան կարևոր հարցն է ճշտել այն պայմանները կամ միջոցները, որոնցմով կարելի պիտի ըլլայ յաջողեցնել մեր ընտրելիներուն ընտրականութիւնը օսմ. պարլամենտի մէջ։ Այդ առթիւ՝ յանձնախմբի մը կողմէ մատուցուած է ծրագիր մը, որ մէկ կողմէ մեր երեսփոխաններուն մտածմանը գլխաւոր առարկան պիտի ըլլայ պարլամենտի մէջ և, միւս կողմէ, պիտի հասկցնէ մեզի թէ ինչ կարգի մարդոց ընտրականութեանը վրայ պէտք է դարձնել մեր ուշադրութիւնը։

Ասկէ առաջ անպաշտօն գումարումներ եղած էին և նոյնիսկ քանի մը ընտրելիներու վրայ եզրակացութեան յանգած, ինչպէս նշանակած եմ նախորդ թղթակցութիւններէս մէկին մէջ։ Բայց որովհետև ոևէ անպաշտօն գումարում արգելք մը չէր ուրիշ անպաշտօն գումարումներու և տարբեր եզրակացութեանց, շրջանակները ընդլայնուեցան, շարժումը սկսաւ բարեբաղդաբար այլևայլ շրջաններու մէջ, մինչև որ ծնունդ առաւ այս վերջին գումարումը, իր նախընթացներէն աւելի կարևորագոյն։

Ժողովին կը նախագահէ տեղապահ սրբազան՝ Եղիշէ Դուրեանը։ Նախապէս դիտողութիւն կուզղուի, որ սրբազանը իրաւունք չունէր իբրև տեղապահ հրաւէրներ ղրկել, վասնզի անով ցոյց կը տրուի, որ մենք մեր քաղաքացիական իրաւունքները կը խառնենք հոգևորական նիւթերու, մինչդեռ հարցը այստեղ բոլորովին քաղաքացիական է կամ, Ակնունիի դիտողութեանը համեմատ, «մեր քաղաքացիական հարցերը չպիտի դնենք վեղարի տակ»։ Եզրակացութիւնը սա եղաւ, որ ինքը Դուրեան սրբազանը կրնար իր իսկական անու- [illegible]

ռի յաջորդէին եղած որոշումները ջնջելու, ու այսպէս օրօրուելու, մինչեւ պարլամենտի օրերը կը մօտենան։ Եւ մը գումարումը աւելի իրաւունք պիտի ունենար յանուն հայ ժողովրդի վճիռ և կամ որոշում տալու.—անշուշտ ան միայն, որ կարենար խօսիլ, գոնէ համեմատաբար, հայ ժողովրդի կողմէ։ Ալ դժուարին չէր ըմբռնել, որ այդ ժողովն էր միմիայն հայ ժողովուրդին կողմէ ընտրուած երեսփոխանութիւնը։ Արդարադատ ըլլալու համար, պէտք է ըսել, որ ժողովին ուշադրութիւնը և համոզումները այդ կէտին բերելու համար խօսողներն եղան Դաշնակցութեան ներկայացուցիչները՝ ազօրէն հռչակելով ուրիշ ոևիցէ յանձնախումբ, յանձնաժողով եայլն։

Այդտեղ՝ առաջարկութիւն եղաւ, որ անմիջապէս" ընտրուած երեսփոխանները շրջապատեն խորհրդարանին սեղանը, և, իբրև ազգին ներկայացուցիչներ, զբաղին օրուան հարցովը խօսելու, վճռելու իրաւունքը իրենց սեփականելով։ Անհասկնալի ինչ որ եղաւ իբրև եզրակացութիւն առկէ առաջ կայացած բոլոր գումարումներու։

Բաւական ժամեր անցած էին արդէն երկար ճառերով, միտքերն ու ականջները յոգնած, չըսեմ տաղտկացած, ժողովականներն ալ հետզհետէ դուրս ելնելու պէտքը կըզգացնէին։

Ժողովը որոշեց քիչօրէն գումարուիլ և զբաղուիլ օրուան հարցովը։ Երեսփոխաններէն դուրս՝ պէտք է հրաւիրուին մամուլի, քաղաքական կուսակցութեանց և կաթոլիկ ու բողոքական հայ հասարակութեանց ներկայացուցիչները։

Երբ հարցուեցաւ, թէ այդ անպաշտօն մարմինները իբրև ինչ պէտք է ներկայ գտնուին ժողովքին,—խորհրդատու թէ՞ քուէարկու, կամ ֆրանսերէն բառերով՝ ինչպէս հարցը տրուեցաւ մէջտեղ՝ déliberatifs կամ consultatis,—Դաշնակցութիւնը, իր ներկայ եղող ընկերներուն հաւաքական հաւանութեամբը, յայտարարեց թէ ինքը երբէք չուզեր քուէարկուի դեր ստանձնել ու իր փափաքն է բոլորովին ազատ թողուլ երեսփոխաններէ կազմուած ժողովը։ Տարբեր բան է՝ եթէ իրեն միջոց կը տրուի ներկայ ըլլալու և, ի հարկէ, իր կարծիքները յայտնելու շատ կարևոր հարցերու մէջ։

Քանի մը օրէն անշուշտ պէտք է ունենամ կարևոր գրելիքներ այդ ժողովի յառաջիկայ գումարի առիթով։

Այս կողմը՝ այսպէս. իսկ անդին, ինչպէս յայտարարեց հայ կաթոլիկ հրաւիրեալ ազգայիններէն մին, պ. Արտաշէս Հիւրմիւզեան, Սակըզ Աղաջի պատրիարքարանը կը շարունակէ իր հակաժողովրդասէր ուղղութիւնը. երեսփոխանական ընտրութիւնները կը մնան չփոթ վիճակի մէջ. պատրիարքը կը բաւականանայ շրջապատուիլ իր մի քանի մարդերովը ու գործել ուզածին պէս, անպատասխանատու։

Գրեթէ նոյն վիճակին մէջ է բողոքական հայ հասարակութեան ազգային գործերու վարչութիւնը։

Իսկ մեր ընտրութիւնները, թէև դանդաղ, վերջանալու մօտ են։ Այդ թուլութիւնը կը վերագրուի տեղապահ սրբազանին մասամբ անփորձութեանը և մասամբ իր գերազանցապէս գրասէր մարդու յատկութեանը։ Եթէ մի քիչ աղդուօրէն հրահանգներ տրուէին փութացնելու երեսփոխաններու ընտրութիւնը, տարակոյս չը կայ, որ, գոնէ որոշ ժամանակի մը մէջ, այսօր վերջացած կըլլար ընտրութեան գործը, ու պատրիարքական հարցն ալ—առաջինք երեսփոխանական ժողովի առաջին գումարին մէջ—վճռուած կըլլար։

Կառարկուի, որ տեղապահ սրբազանը իբրև թէ դիտմամբ ձգձգած ըլլայ ընտրութեան գործը։ Այսպիսի ատարկութիւն մը հիմնաւոր ընդունելու համար, մարդ պէտք է ճանչցած չըլլայ Դուրեան սրբազանի հոգին,—գերազանցօրէն այդ անփառասէր հոգևորականը։ Ան առաւելն, ինչ որ ներելի է ըսել, սա է թէ աղմուկի, յուզումի մարդ չէ, ու, ինչպէս լաւ դիտուեցաւ ժողովքին մէջ, տեղապահ տիտղոսէ մը աւելի արժէքաւոր է իր սեփական անունը, ու այդ անփառունակ կոչին տակ անխտրաբար սիրուած է հոգևորական Դուրեանը, գրող Դուրեանը, բանաստեղծ Դուրեանը, ուսուցիչ Դուրեանը։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԵՄԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒՉՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր ծխական դպրոցները, վերաբացվելուց յետոյ, վարվեցին-տարվեցին որոշ պլօքի գործիչների ձեռքով։ Նրանցից էին հոգաբարձուները, նրանցից էին աւագ ուսուցիչները և ուսուցիչները։ Գործունէութեան արդիւնքը ողբալի եղաւ այնքան, որ մինչև իսկ իրանց թերթերը չը կարողացան լռել և չը կարողացան աչք գոցել։ Այժմ պահանջ են յարուցանում թեմական տեսուչների։

Այո, անհրաժեշտ է որ մի պաշտօնեայ յատկապէս զբաղվի մեր դպրոցական կարևոր գործով։ Որքան որ լռեն ու չը կամենան խոստովանել, բայց և այնպէս պարզ է, որ թեմական տեսուչները միշտ օգտակար են եղել, ինչքան էլ դրված են եղել մի մարդու ոյժերից վեր ծանր աշխատանքների մէջ։

Բայց ո՞վ պիտի ընտրի թեմական տեսուչներին։

Հանգուցեալ կաթողիկոսը այդ ընտրութիւնը գլխաւորապէս վերապահեց թեմական դպրոցների հոգաբարձուներին։ Սրա դէմ ժամանակին տրտունջներ ու բողոքներ լսվեցին. շատ տեղեր այս իսկ պատճառով հայրապետական հրամանը մնաց անկատար։

Այժմ «գործականները» հրապարակ են նետել թեմական տեսչի ընտրութեան խնդիրը և առաջարկում են, որ առաջիկայ հոգաբարձական ընտրութիւն կատարող թեմական ժողովը ընտրի և թեմական տեսչին։ Մեր թեմի առաջնորդն էլ, առանց երկար ու բարակ մտածելու, մտցրել է այդ խնդիրը օրակարգի մէջ։

Հայրապետը թեմական տեսչի ընտրութիւնը տուել է թեմական դպրոցների հոգաբարձական խորհուրդներին։ Առաջնորդը տալիս է թեմական դպրոցի հոգաբարձական խորհուրդ ընտրող ժողովին։ Իսկ ժողովուրդն այդ մասին ոչ խօսք է ասել և ոչ լիազօրութիւն տուել իր կողմից ընտրված պատուիրակներին։

Այսպիսի քաօսը միայն հայկական կեանքի անտէրութիւնը կարող է արտադրել։

Որքա՞ն բանաւոր, արդար, տրամաբանօրէն է ծխական դպրոցների թեմական տեսչի ընտրութիւնը տալ թեմական դպրոցի համար հոգաբարձուներ ընտրող պատուիրակներին։ Ինչո՞ւ պիտի այս պատուիրակները թեմի ծխական դպրոցների համար տեսուչ ընտրեն, իսկ թեմական դպրոցի համար տեսչի ընտրութիւն կատարելու իրաւունքից զրկված լինեն։ Կամ ինչպէս է, որ թեմական դպրոցի տեսչի ընտրութիւնը յարմար չէ որ կատարեն հոգաբարձուներ ընտրող պատուիրակները, բայց յարմար է, որ սրանք կատարեն թեմական տեսչի ընտրութիւնը։ Միթէ աւելի տրամաբանական չէր (համեմատաբար) հանգուցեալ հայրապետի կարգադրածը, որ թեմական պատգամաւորների ձեռքով ընտրված թեմական դպրոցի հոգաբարձութիւնը ինչպէս ընտրում է իր դպրոցի տեսչին, այնպէս և ընտրէր իր թեմի ծխական դպրոցների տեսչին, եւ նոյն թեմական դպրոցի հոգաբարձական խորհուրդը ինչպէս ժողովրդի կողմից կառավարում է թեմական դպրոցը, այնպէս և կառավարէր թեմի ծխական դպրոցները։ Գոնէ այս դիպուածում թեմի կողմից ընտրված թեմական դպրոցի հոգաբարձական խորհուրդը կը հանդիսանար մի տեսակ թեմական ուսումնական խորհուրդ։ Եւ այս խորհուրդը կընտրէր իր թեմական տեսչին և կը հրահանգէր նրան։ Սա գէթ մի բանի նման կը լինէր։

Բայց ինչ են մտածում թեմական տեսչի ընտրութիւնը հոգաբարձուներ ընտրող թեմական ժողովին վերապահողները։ Կա՞յ արդեօք դրանից աւելի անմիտ առաջարկութիւն։ Եւ ո՞վ է թեմակալ առաջնորդը, որ հայրապետական կարգադրութիւնն այդպիսի կոպիտ սրբագրութեան է ենթարկում։ Քանի որ թեմական դպրոցի հոգաբարձու ընտրող պատգամաւորական ժողովը միայն մարմին չէ, ապա ուրեմն բոլորովին անյարմար է նրա կողմից թեմական տեսչի ընտրութիւնը կատարելը։ Ամենից ուղիղը և ցանկալին այն է, որ իսկական թեմական ժողովը ընտրի, կազմակերպի թեմական միայն մարմին՝ ուսումնական խորհուրդ, հոգաբարձութիւն, և այս վերջին մարմինը՝ ինքը իր կողմից՝ ընտրի թեմական տեսուչ և հսկի նրա գործունէութեան վրայ։ Բայց շեշտում ենք՝ իսկական թեմական ժողովը, այլ ոչ հոգաբարձու ընտրող առաջիկայ անիրաւունք ժողովը։

Մեր կարծիքով, թեմական տեսչի ընտրութեան և սրան հրահանգող ու վարող մարմնի մէջ պէտք է մասնակցութիւն ունենան նաև մեր բարեգործական ու կուլտուրական հաստատութիւնները, քանի որ այժմ նրանք բաւական ուժեղ մասնակցութիւն են ցոյց տալիս ծխական դպրոցների բանալու և պահելու մէջ։ Պիտի մասնակցի նաև ուսուցչական միութիւնը։

Կրկնում ենք, թեմական տեսչից առաջ անհրաժեշտ է կազմել թեմական դպրոցական վարչութիւն կամ խորհուրդ, և ապա՝ այս խորհուրդն է, որ պիտի ընտրի թեմական տեսչին և հսկի նրա վրա ու հրահանգի նրան։

Իսկ այս ամենը կարգին սահմանելու և կատարելու համար հարկաւոր է խնդիրը լաւ մշակել, ուսումնասիրել և օրինաւոր կերպով գլուխ բերել, այլ ոչ թէ ձախ ձեռքով ու ձախ պայմաններով մի բան շուլալել, թքով կպցնել և յետոյ զղջալ։

Մէտ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

(Սեփ. թղթ.)

Զաքաթալա, 28 սեպտեմբերի

Ամսիս 26-ին Զաքաթալայի վաճառական Զօրեաննեի գործակատար Կարապետը գնում է Զաքաթալայից 20 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Զօրան-քօլ կոչված լեզգաբնակ գիւղը ինչ-որ գործով։ Վերադառնալիս, ճանապարհին աւազակների է հանդիպում, որոնք գերի են վերցնում նրան և փրկանք պահանջում (բայց յայտնի չէ թէ որքան)։ Մի խօսքով, աւազակների հետքը մեր շրջանից չէ կտրվում։

Մեզանում արդէն սկսվել է կաղինի առևտուրը, որի պուդը ծախվում է 2 ր.—2 ր. 20 կ. առայժմս։

Իշխանութեան կարգադրութեամբ տեղացիներ՝ Հ. Հայրապետեանը, Կ. Խանազատեանը և տեղիս ուսումնարանների հայոց լեզուի ուսուցիչ պ. Յով. Խաչատրեանը աքսորվում են Օրենբուրգի նահանգը, Հայրապետեանը 5 տարով, իսկ միւս երկուսը երեք տարի ժամանակով։

Հ. Մարտիրոսեան

Երևան, 29 սեպտեմբերի

Սեպտեմբերի 26-ին կայացաւ տեղիս Գայիանեան դպրոցի դահլիճում տասնեօթ հոգուց բաղկացած մի ժողով, նախագահութեամբ Բագուի լիազօր պ. Գասպար Խաչատրեանցի, որը որոշեց բանալ Երևանում Բագուի Կուլտուրական Միութեան տեղական բաժանմունքը։ Վարչութեան անդամներ ընտրվեցին հետևեալ անձինք. պ. պ. Գրիգոր Տէր-Խաչատրեան, Լևոն Մուշեղեան, Արտաշէս Գաբրիէլեան, Վասիլ Եղիազարեան, Սիրական Տէր-Մարտիրոսեան, Երուանդ Տէր-Աւետիքեան, Գերասիմ Կամսարական, որոնք առաջարկվեցին ի հաստատութիւն։

Գ. Աղազադեան

ԳՈՆԷ ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵԶ ԵՒ ՁԵՐ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Բագու, 25 սեպտեմբերի

Ընթերցողներին վաղուց յայտնի է, որ շանտաժական գործերը Կովկասի մէջ աւելի լայն չափեր են ստացել, սկիզբն են առել և աւելի լայն չափերով էլ շարունակվում են Բագու քաղաքում։

Դժբաղդաբար, պիտի խոստովանած, որ այդ ցաւալի երևոյթների մէջ նշանաւոր %-ը կազմում է հայը, ինչպէս տուժողները, նոյնպէս և շանտաժով պարապողները։

Սակայն շատ դէպքերում, նոյնիսկ և մամուլի էջերում, այդ երևոյթը պարզաբանվել, մեկնվել է՝ որպէս թէ շանտաժը ծնունդ է առնում պարապ, անգործ մարդկանց շարքերից, որոնք առօրեայ ապրուստը, հացը ձեռք բերելու համար ակամայից դիմում են անլեգալ միջոցների և այլն, մինչդեռ շատ դէպքերում պարզվում է, որ շանտաժով զբաղվում են նաև աշխատանք, պարապմունք ունեցող և ծառայող մարդիկ։

Մի քանի օր առաջ մի վաճառական նամակ է ստանում, որի բովանդակութիւնը այն է լինում, որ փող են պահանջում. հետևեալ օրը պահանջ անողներից մէկը, Յովհաննէս անունով մի 24 տարեկան երիտասարդ, գնում է իբր թէ դրամը ստանալու։

Վաճառականը նախօրօք պատրաստված լինելով, սպառնալիքների ժամանակ սպանվում է Յովհաննէսը, որը, ըստ ոստիկանական ցուցմունքների, վաղուց փնտրվելիս է եղել կառավարութիւնից։

Բայց սպանվելուց յետոյ ինչ է պարզվում...

Յովհաննէսը ծառայում է Նաւթարդիւնաբերող յայտնի հարուստ Տէր-Յակոբեանի նաւթահանքում, արհեստով սլեսար է, բացի ամսական 60 ր. ռոճիկից, ստանում է եղել 20 ր. էլ սենեակի վարձ, ուրեմն 80 րուբլի։

Նա երեք ամիս է ինչ ամուսնացել է, ունի ծերունի հայր և տանը երիտասարդ քոյր, որոնք ապրում էին սպանվածի ռոճիկով։

Այժմ աւելորդ է մնում նրա կնոջ, քրոջ և հօր դրութեան մէջ. ընթերցողը ինքը թող այդ երևակայէ, թէ ինչ պիտի լինի նրանց դրութիւնը և օրը։

Պարոններ, եթէ ձեզ չէք խնայում, գոնէ խնայեցէք ձեր կնոջը, քրոջը ու ծնողներին. դուք եթէ անշնչացած, անզգայ կերպով էք գերեզման մտնում, լաւ իմացէք, որ կենդանի գերեզման էք մտցնում ձեր ձեռքերի աշխատանքով կերակրողներին։

Խնայեցէք ձեր ծնողներին, որոնք ահագին նեղութիւններով են ձեզ կերակրել, փայփայել, հագցրել, որպէսզի ձեր հերթին էլ նրանց կերակրէք։

Մի կողմից դժբաղդացնում էք ձեր հարազատներին, սևերես թողնում բարեկամ ու սիրելիներին, իսկ միւս կողմից, որի նախատինքից դժուար է ազատվել, արատ էք բերում այն համայնքի, այն հասարակութեան անուանը, որի անդամներից մէկն էք։

Շանտաժին, անլեգալ աշխատանքին վերջ չունի. «Ջրի ամանը ջրի ճանապարհին էլ պիտի կոտրվի»—ասում է հայկական իմաստուն առածը։

Կարող է պատահել, որ այդ ձևի աշխատանքը մէկ կամ երկու անգամ ձեր բերանը քաղցրացնի, սակայն լաւ իմացէք, համոզվեցէք, որ վերջին պատառը թունալից է, դառն է և մի օր պիտի թափել կերածը, թափել ամենացաւալի կերպով, ինչպէս և թափվում է։

Կրկնում եմ, եթէ ձեզ չէք խնայում, խնայեցէք նրանց, որոնք ապրում են ձեզանով և առանց ձեզ կենդանի մեռածներ են։

Ս. Գարագաշ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Երևան, 28 սեպտեմբերի

Երևանի թեմի կաթողիկոսական պատգամաւորի ընտրութեան առիթով նախորդ թղթակցութեան մէջ ես մոռացել էի գրի անցնել մի քանի ուշագրաւ երևոյթներ ժողովականներից՝ արտաքուստ «ձախակողմեան» ձևացող մի քանիսի կողմից։

Նախ պէտք է նկատեմ, որ սեպտեմբերի 21-ին, առաւօտեան նիստին, որը տևեց մինչև ժամը 1-ը, պատուիրակները միանգամայն հնարաւորութիւն ունէին կէս ժամում կարդալու և ընդունելու ձևակերպված պատրաստի դիրեկտիվները, որոնց դէմ, ինչպէս յետոյ պարզվեց, մի հատիկ առարկող անգամ չեղաւ, բայց «ձախակողմեանները», պատճառաբանելով գիւղացի պատուիրակների քաղցածութիւնը, ընդհատել տուեցին, որպէսզի Ս. Տիգրանեանից հեռագրով հաւանութիւն ստանան նրա թեկնածութիւնը դնելու։

Ժողովականներից շատերը, իմանալով հանդերձ այդ բանը, համաձայնվեցին ընդհատել։

Ճաշից յետոյ վերսկսվելով նիստը, միևնոյն խմբակը նկատելի կերպով աշխատում էր ձգձգել դիրեկտիվների քննութիւնը, և երբ անխուսափելի կերպով հասաւ պատգամաւորի ընտրութեան րօպէն, իրարանցում ընկաւ և ամեն միջոց գործ դրին դարձեալ յետաձգել տալ նիստը, խոստովանելով, որ դեռ ևս հեռագրական պատասխան չեն ստացել։ Նրանց այդ կամայական պահանջը չը յարգվեց մեծամասնութեան կողմից. նրանք համաձայնվեցին քուէարկութեան դնել՝ «շարունակել» թէ՞ «յետաձգել» նիստը, և երբ մեծամասնութեամբ ընդունվեց «շարունակելու» առաջարկը, սկսեցին աղմուկ բարձրացնել՝ «դա բռնութիւն է», «դա ճնշումն է», «մենք բողոքում ենք» և այլն։

Եւ արդարև, թւով 14 հոգի դուրս գնացին, իբրև բողոքողներ. բայց տարօրինակն այն էր, որ այդ «ձախակողմեանների» շարքերն էին մտել երեք հոգևորական պատուիրակներ, որոնց թւում Սուքիաս և Սուրէնեան արքեպիսկոպոսների թեկնածութիւնը առաջարկող Զանգեզուրի պատուիրակ Ընձակ վարդապետը և ժողովրդական իրաւունքների մասին շարունակ ճառող «թունդ ձախակողմեաններից» մի նշանակովի պատուիրակ, որի ընտրութեան օրինականութիւնը. յամենայն դէպս պահպանված է պահանջվող ձևականութիւններով։

Բողոքողները մնացող գիւղացի պատգամաւորներից 3-ին դուրս տարան, բայց, որպիսի հիասթափութիւն, այդ գիւղացիները չը հնազանդվեցին հեռացողների ներշնչումներին և իրար ետևից վերադարձան ու մասնակցեցին քուէարկութեան։

Ուշագրաւ են սակայն բողոքի պատճառաբանութիւնները. նրանք երբեմն դիմում են սինօդի ուղարկած ընտրողական կանոնադրութեան 7-րդ յօդուածին, ուր խօսում է միայն ժողովի կատարեալ լինելու մասին, պահանջելով պատուիրակների 2/3-ի մասնակցութիւնը, իսկ մի տեղ էլ դիմում են Մկրտիչ կաթողիկոսի տուած ծխական կանոնադրութեան 48-րդ յօդուածին, որը ոչ մի առնչութիւն չունի ներկայ դէպքի հետ։

Բայց այդ երկու աղբիւրները մատնանշելու պատճառն այն է, որպէսզի ապացուցած լինեն՝ թէ քուէարկութեան ժամանակ հարկաւոր է 2/3 ձայների մասնակցութիւնը, որպիսին օրէնքով նախատեսված չէ և չէ էլ կարող նախատեսվել։

Չենք կարող չը յիշել մի հանգամանք ևս. «շարունակելու» կամ «յետաձգելու» առաջարկի քուէարկութեան ժամանակ ներկայ են եղել միայն 41 պատուիրակներ, որոնցից 27-ը շարունակելու կողմնակից, իսկ 14-ը՝ յետաձգման, մինչդեռ բողոքի տակ ստորագրել են 19 հոգի. պարզ է, որ այդ ստորագրութիւնները հաւաքված են յետոյ։

Ի միջի այլոց բողոքի կէտերից մէկը չափազանց ծիծաղաշարժ է. նրանք ասում են, որ առաջնորդը պարտաւոր էր ինքը նախագահել, այլ ոչ թէ ուրիշը, այսինքն ժողովրդական պատուիրակների ընտրած նախագահը...

Եւ այդ ասում են իրանց «ձախակողմեան» համարող պատուիրակները։

Ի վերջոյ պէտք է հաղորդեմ և այն, որ այդ «ձախակողմեանները» շտապեցին էջմիածնի վանականների քղանցքները համբուրել, միայն թէ ընտրութիւնը բեկանվի, իսկ բեկանվելուց յետոյ աշխատեն գլորել Իզմիրլեանի թեկնածութիւնը պաշտպանող Վասիլ Եղիազարեանին և ընտրել տան Ս. Տիգրանեանին, յայտնի չէ թէ յանուն ինչի. երկրորդ թեկնածու...

Այս էլ ասենք, որ էջմիածնում այդ «ձախակողմեանների» ուխտագնացութիւնը արդէն իր ազդեցութիւնը ունեցել է. Բարգէն վարդապետը իր «իրաւագիտական» մարզութիւնները սկսել է եռանդով և, թերևս, կէս ձայնի գերակշռութեամբ արդարութիւնը զոհաբերվի բողոքող «ձախակողմեանների» քմահաճոյքին, իբրև շնորհակալութիւն, երևի, այն ուշադիր վերաբերմունքի, որով ժողովի ամենակարևոր որոշումը—«կաթողիկոսական քառանուն ցանկի մէջ» Սուրէնեան արքեպիսկոպոսին չը մտցնելու մասին—լրագրական էջերում չը յիշատակեցին։

Լ. Դ.

ԿՈՎԿԱՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ ԿՈՒՐՍԵՐԻՑ

Սեպտեմբերի 30-ի երեկոյին տեղի ունեցաւ, ոչ բազմաթիւ ունկնդրութեան առաջ, պ. Բ. Խալաթեանի չորրորդ դասախօսութիւնը, որպէս ծանուցված էր «Մշակի» № 214-ում։

Շարունակելով իր նախորդ դասախօսութեան մէջ սկսած Աքեմէնիդների հարստութեան թելը՝ ներկայով նա լրացնում է այդ թագաւորների շարքը մինչև Ալէքսանդր Մակեդօնացու երևումը, որ վերջ է դնում այդ հարստութեանը։

Պարսկաստանը առաջ է գալիս և իր զարգացման գագաթին է հասնում Աքեմէնիդներով։ Քաղաքակրթական ասպարէզում նա մրցում է Յունաստանի հետ փոխնիփոխ աջողութեամբ՝ մինչև երևում է տիեզերայաղթ Մակեդօնացին, այդ նոր յոյնը, և ընկճում է Աքեմէնիդների իշխանութիւնը՝ թագաւորեցնելով յունական զէնքն ու քաղաքակրթութիւնը։

Ասիայի այդ աքեմէնիդեան ժամանակաշրջանի պատմութեան համառօտ ամփոփման մէջ դասախօսի բերած նորութիւնը Քսէրքսէսի երևալն էր Վանայ ժայռերի վրա իր արձանագրութեամբ, ուր ասվում է թէ՝ ինքը կոկել է տալիս ժայռի երեսը և Ահուրամազդայից իրան շնորհված աջողութիւնները այնտեղ դրոշմում։

Աքեմէնիդների հարստութեան անկումն ու Մակեդօնացու տիրապետութեան դարագլուխը նշանակելուց յետ՝ պ. դասախօսը անցաւ ցոյց տալու, համառօտ տեսութեամբ արևելեան կրօնների մոգութեան և զրադաշտականութեան վարդապետութիւնը Մարաստանում և Պարսկաստանում (նրանց ծաւալումը Հայաստանի ու Վրաստանի վրա թողեց իբրև նիւթ իր առաջիկայ դասախօսութեան)։

Բարու ու չարի սկզբունքները—Ահուրամազդան և Ահրիմանը մրցում են իրար հետ՝ թէ ո՞րը կը տիրապետէ երկրի վրա։ Դասախօսը մոգական լապտերով ցոյց է տալիս կտաւի վրա կեանքի և կենդանութեան բարի սկզբունքը Ահուրամազդան—արեգ—փառահեղ պատկերով մարդացած. իսկ Ահրիմանը երևում է նրա դէմ վիշապի մի ցնորակերպ դրագօնի կերպարանքով մարմնացած։ Ամպրոպները, չարագոյժ ամպերը, երկնքի երեսն և կերպ-կերպ փոփոխվելով երևակայվում են վիշապներ։

Ահուրամազդայի և Ահրիմանի կռւի մէջ, հին մեդալիոնների վրա, Ահուրամազդա—արեգը յաղթող է հանդիսանում Ահրիման—վիշապի վրա։

Մի տեղ յիշատակարանի վրա Ահուրամազդան պատկերացրած է առիւծի կերպարանքով և յարձակված է հուժկու ցլի վրա՝ ճիրանները նրա աղդրների մէջ մխած և ժանիքով պարարտ գաւակի մէջ խորամուխ։ Հների հաւատքն էր՝ թէ ցլի արիւնը ոռոգելովը հողը, սա կը պարարտանար բազմարդիւն լինելու։

Մի այլ յիշատակարան աչքի առաջ է դընում կրակի պաշտամունքը. մի բագին կամ սեղանաքար, աշտանակաձև, որի վրա բոցավառվում է սրբազան կրակն անշէջ, և սրան սպասաւորող պաշտօնեաներ՝ պատմուճանաւոր և սաղաւարտված ու գաւազանակիր։

Քաւիչ զոհը մատուցանվում էր այդ սեղանի վրա և սրբազան կրակն ողջակիզվում էր այն։

Բարու սկզբունքի, արև Աստուածի, Ահուրամազդայի մարդեղանալը և չարի սկզբունքի, վիշապի կամ վիշապադևի կերպի տակ մարմնացած Ահրիմանի վրա յաղթանակ կանգնելը—այդ հաւատալիքը և նրա արտայայտութեան և պաշտամունքի ձևը մղում են դասախօսին՝ մերձեցնել հեթանոսական հինը քրիստոնէական նորին։

Ժամանակը անց էր, յարգելի դասախօսը իր այդ երեկոյի ծրագրի մասը (Ալէքսանդր Մակեդօնացուց մինչև Տիգրան Մեծը շրջանը) յետաձգեց առաջիկայ դասախօսութեան։

Ա. Ե.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Սեպտեմբերի 30-ին կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանը դռնփակ քննեց Քութայիսի նահանգի բնակիչ Ալէքսանդր Ուգուլավի գործի, 19 տարեկան, որ մեղադրվում է դոնապան Բուրդիլաձէի սպանութեան մէջ։

Ուգուլավը իրան մեղաւոր չը ճանաչեց դատարանում։

Զին.-նահ. դատարանը դատապարտեց նրան մահվան պատժի կախաղանի միջոցով, բայց և որոշեց միջնորդել Թիֆլիսի գեն.-նահանգապետի առաջ, որ դատապարտվածի դատավճիռը մեղմացվի։ Պաշտպանում էր երդ.-հաւատարմատար Ջափարիձէն։

ԽՕԼԵՐԱ

✦ Թիֆլիսի քաղաքային սանիտարական-բժշկական մարմնի տեղեկութիւնների համաձայն, հոկտեմբերի 1-ին Թիֆլիսում խօլերայի երևոյթ տեղի չունեցաւ։ Հոկտ. 2-ին խօլերային բարակը տարան հիւանդ Եակօվ Տէյմանին, 58 տարեկան (1-ին քաղաքամաս)։

✦ Թիֆլիսում, հակախօլերային պատուաստութիւնների կենտրօնական վայրում, օգոստոս ամսի 2-ից մինչև սեպտ. 28-ը հա-

կախօլերային սրսկումներ ընդունել են ընդամենը 3946 հոգի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասագիտական բարձր դասընթացքներում այսօր, երեկոյեան ժամը 7-ին, տեղի կունենայ Բերլինի համալսարանի դոցենտ Բագրատ Խալաթեանի վեցերորդ դասախօսութիւնը Առաջաւոր Ասիայի պատմութեան մասին։ (Փոքր-Ասիայի քաղաքական և կուլտուրական դրութիւնը Հայաստանի ծագման դարագլխում. Տիգրան Մեծ, նրա դաշնակցութիւնը Միհրդատի հետ և հռոմէացիների դէմ մղած կռիւները)։ Դասախօսը ի միջի այլոց ունկնդիրներին կը ծանօթացնէ այն հնութիւնների հետ, որ նա գտել է անցեալ ամառ հնագիտական պեղումներ կատարելու ժամանակ։

◆ Ֆինանսներ մինիստրութեան կողմից մի յատուկ անձն է ուղարկված Կովկաս օղեգործութեան և կոնեակագործութեան դրութեան, նրանցից ակցիզ վերցնելու, նաև ակցիզին վերաբերող կանօնների փոփոխութեան հարցը քննելու համար։

◆ Սեպտեմբերի ամսում Մոսկվայում, Թիֆլիս-Ռոստով-Մոսկվա երկաթուղային ուղղակի—անընդմիջում հաղորդակցութիւն հաստատելու հարցը քննող համագումարը վճռել է այդպիսին մտցնել այս տարվայ հոկտեմբերի 15-ից ձմերային ամբողջ երթևեկութեան շրջանում, միացնելով ամեն օր արագ գնացքին մի-մի վագօն, որը այդպիսով կերթևեկէ Թիֆլիսի ու Մոսկվայի միջև։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը դումայի միջոցով մտադիր է միջնորդել կովկասեան գլխաւոր իշխանութեան առաջ, որ Թիֆլիսի անշարժ կայքերից ստացվող զեմստվային ու պետական տուրքերի ստացման դիւանատան ծախքերը ամեն տարի 1800 րուբլով աւելանան։

◆ Պետերբուրգից «Հիւսիս-Էլեքտրական ընկերութիւնը» դիմել է Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան, առաջարկելով իր պատրաստակամութիւնը՝ էլեքտրական կայարան հաստատելու անօնիմ ընկերութեանը կից գտնվող քաղաքային հողում, որտեղից էլեքտրական լուսաւորութիւն կը մատակարարվի ինչպէս Զուբալովի ժողովրդական տանը, այնպէս և Կուկիայի բայօնում նրանց, որոնք ցանկութիւն կը յայտնեն էլեքտրական լոյս ունենալ։

◆ Թիֆլիսի փողոցները լուսաւորելու համար յատկացված նաւթը կողմնակի մարդկանց վաճառելու առաջն առնելու համար քաղաքային քիմիական լաբորատորիան ներկայումս զբաղված է այդ նաւթին կարմիր գոյն տալու աշխատանքով։ Սկզբնական փորձերը աջող են գնում։

◆ Հանգուցեալ բժ. Բաբեան թողել է 60,000 րուբ. օբլիգացիաներ, որոնց տոկոսիքով, նրա կտակի համաձայն, թոշակաւորներ են հաստատվելու քաղաքային ստորին և պրոֆեսիօնալ դպրոցներում։ Ի դէպ յիշեցնենք, որ նրա թաղումը կը կատարվի այսօր։

◆ Քաղաքային վարչութեան և ձայնաւոր տեխնիկների և առանձին հրաւիրված մարդկանց միացեալ խորհրդակցութիւնը Արամեան հիւանդանոցի ամենամեայ ծախքերը որոշել է 85,000 ր., իսկ միանուագ ծախքերը՝ 30,000 ր.։ Վարչութեան անդամներ Խատիսեան և Գոկչայեան հնարաւոր են գտնում այդ ծախքերը կրճատել 15,000 րուբլով։ Այս խորհրդակցութեան եզրակացութիւնը կը զեկուցվի Դումայի նիստում։ Հիւանդանոցի բացումը մտադրութիւն կայ բանալ գալիք տարվայ աշնանը։

◆ Ինչպէս գիտեն ընթերցողները, հանգուցեալ Շամխարեան ամուսինները իրանց կարողութիւնը նուիրել են քաղաքին և առևտրական դպրոցին։ Այժմ այդ երկու հաստատութիւնները զբաղված են հանգուցեալ բարերարների թողած կարողութիւնը որոշելու հարցով, որից յետոյ երկուսն էլ բաժանելու են իրար մէջ հաւասարապէս։

◆ Թիֆլիսի ձայնաւորների մի խումբ մտադիր է առաջարկել դումային՝ խնդրել ինժեներ Վուրցելին մնալ ձայնաւորութեան կոչման մէջ։

◆ Երկուշաբթի, հոկտ. 6-ին, քաղաքային դումայի նիստում քննութեան խնդիր են դառնալու 15 նոր գործեր։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 8-ին, Թիֆլիսի հասարակական գրադարանի շէնութեան մէջ տեղի կունենայ Մոսկվայի հնախօսական ընկերութեան կովկասեան բաժանմունքի նիստը, ուր Կ. Դօդայէվ կը կարդայ մի զեկուցում վրաց ստուգաբանութեան մասին։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը Ֆրանսիական հիւպատոսից ստացել է մի նամակ, որով նա ներկայացնելով իր շան համար վճարած տուրքի՝ 1 ր. 20 կ. ստացականը, խնդրում է Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի միջև կապված կօնվենցիայի հիման վրա վերադարձնել այդ փողերը իրան։

◆ Վրաց Վախտանգ Թագաւորի բացած առաջին տպարանի 200-ամեայ յոբելեանը յաւերժացնելու համար վճռված է տպագրված հրատարակել Վախտանգ Թագաւորի գրուածքները, ի թիւս որոնց և նրա օրէնքները։

◆ Այսօր, երեկ. ժամը 8-ին, ժողովրդական համալսարանների ընկերութեան մէջ նշանակված է վարչութեան անդամների և բոլոր սեկցիաների նիստը ընկերութեան կանօնադրութիւնը փոփոխելու և սեկցիաների հրահանգները մշակելու համար։

◆ Մօտ օրերս Թիֆլիսի նահանգապետի նախագահութեամբ մի խորհրդակցութիւն տեղի կունենայ զեմստվօ մտցնելու հարցի մասին։ Այդ խորհրդակցութեանը կը հրաւիրվեն և մի քանի տեղական հասարակական գործիչներ։

◆ Երէկ, հոկտեմբերի 3-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին, էլեքտրաքարշի վագօնով Լերմօնտօվսկայա փողոցով գնում էր նախկին թաղական վերակացու Վասիլիյ Լազարեվը (հայ)։ Նոյն վագօնի ետևի մասում կանգնած անյայտ չարագործը ատրճանակի մի հարուածով սպանեց նրան։ Սպանելուց յետոյ մարդասպանը վագօնից դուրս նետվեց և փախուստի դիմեց Արաս-Աբադսկի հրապարակի ուղղութեամբ և անյայտացաւ։ Լազարեվի դիակն ուղարկվեց Միքայէլեան հիւանդանոցը։

◆ Վաղը, կիրակի, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Տէր-Ստեփանեանի առևտրական դպրոցում (1 Թումանովսկայա փ. տ. № 13) տեղի կունենայ առևտրական կրթութիւն տարածող ընկերութեան անդամների առաջին ընդհանուր ժողովը վարչութեան անդամներ ընտրելու համար։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Հոկտեմբերի 2-ին, Պեսկօվսկայա փողոցում ձերբակալել են Օզուրգէթի գաւառի բնակիչ Ալեքսանդր Սալիգավին, որին ոստիկանութեան հսկողութեան տակ ուղարկել էին Շուլավէր։

◆ Հոկտեմբերի 2-ին Ռուսաց նաւագնացութեան և առևտրի ընկերութեան պահեստի կառավարիչ Օսիպ Շերլիկօկօվը յայտնել է ոստիկանութեան, որ այդ թէի գիշերը պահեստից, որ գտնվում է Աւճալեան փողոցում № 83 տանը, անյայտ չարագործներ գողացել են մի հակ մանուֆակտուրային ապրանք և երկու հակ կօշկեղէն, ընդամենը 1000 րուբլու արժողութեան։ Չարագործները մտել են հարևան տան պատը ծակելով։ Քննութիւն է կատարվում։ Կասկածով ձերբակալված է այդ պահեստի պահապան Թիւրքահպատակ Ղազար Աբրահամեանը։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Սեպտեմբերի 29-ին, ցերեկվայ ժամը մօտաւորապէս 1-ին, Սաբունչիում Սարուխանեանի նաւթահանքերի կառավարիչ Վաղարշակ Եղիազարեանը, երբ սեփական կառքով գնում էր մի նաւթահանքից միւսը, եղբ. Միրզօյեանների նաւթահանքին մօտիկ յարձակման է ենթարկվում երկու անյայտ անձանց կողմից, որոնք «մաուզէր» ատրճանակներից 7 գնդակ են արձակում նրա վրա։ Եղիազարեանը վիրաւորված է երկու տեղից՝ գլխից և փորից։ Չարագործները կալանաւորված չեն։

◆ Բեռնակիրների, լրագրավաճառների և կօշիկ սրբողների հարցը կանօնաւորելը անհրաժեշտ համարելով, Բագուի քաղաքապետը առաջարկել է քաղաքային դումային զբաղվել նրանց քննութեամբ և պարտադիր որոշումներ սահմանելով ներկայացնել իրան ի հաստատութիւն։

◆ Բագուի քաղաքապետը թոյլատրել է քաղաքագլխին քաղաքային վարչութեան կից հիմնել հասցէների սեղան։ Թոյլտուութեան հետ միասին, քաղաքապետը ցանկութիւն է յայտնել, որպէսզի այդ գործը ձեռնարկվի հէնց այժմից, որպէսզի առաջիկայ 1909 թւի յունվարի 1-ից կարողանայ նա սկսել իր գործունէութիւնը։ Հարկաւոր փոփոխութիւններն ու լրացումները կատարելուց յետոյ, հասցէների սեղանի հիմնարկութեան ծրագիրը կը հրատարակվի տեղական պաշտօնական «Губернск. Вѣд.» թերթում։

◆ Ներկայումս Բագւումն է գտնվում ճապօնական մի ինժեներ, որի գալու յատուկ նպատակն է ուսումնասիրել Բագուի նաւթարդիւնաբերութիւնը։

◆ «Եւրոպէյսկայա կօմպանիա» նաւթային ընկերութեան 169-րդ նաւթահանքի կառավարիչը մօտ օրերս ծառայութիւնից արձակել է 5 տարվայ ծառայող մաւլեօնշչիկին նրա համար, որ վերջինս աշխատանքից ազատ ժամանակ լրագիրներ էր կարդում։ («Б.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Շվարցի և առևտրի ու արդիւնաբերութեան մինիստր Շիպօվի միջև, «Нов. Русь» լրագրի ասելով, դօնեան պօլիտեխնիկումի կանօնադրութիւնը քննելու ժամանակ տարաձայնութիւն ծագեց։ Առաջինը խիստ կերպով հակառակվեց կանօնադրութեան յօդուածներից շատերին, որոնք սկզբունքային նշանակութիւն ունէին, մատնանշելով, որ ընդունելով նրանց՝ մինիստրների խորհուրդը դրանով էլ կապում է նրա ձեռքերը ապագայի վերաբերմամբ՝ հակադրելով իրան ևս հետևելու նոյն ուղղութեան։ Այնուամենայնիւ Ստոլիպինը պաշտպանել է Շիպօվին և դօնեան պօլիտեխնիկումի կանօնադրութեան նախագիծը ընդունվել է։ Հոկտեմբերի սկիզբներին նրան կը ներկայացնեն Պետական Դումային։

◆ Մի քանի խոշոր քաղաքների, ինչպէս՝ Պետերբուրգի, Մոսկվայի, Օդեսսայի, Խարկօվի և Վարշավայի, մի խումբ գործակատարներ մշակել են համառուսական ապահովագրական ընկերութեան կանօնադրութիւնը և ներկայացրել ներքին գործերի մինիստրութեան ի հաստատութիւն։ Այդ ընկերութեան կազմակերպվելու պատճառը այն է, որ բանւորների ապահովագրութեան առիթով Պետական Դումային ներկայացրած օրինագծի մէջ չեն մտցված գործակատարները։ («Р. У.»)

◆ Քիշինևում տեղեկութիւն է ստացվել, որ տեղական 150,000 րուբլի արժեցող Պուշկինեան թատրոնը ֆինանսների մինիստրի կարգադրութեամբ տրված է իբրև սեփականութիւն «ռուս ժողովրդի միութեան»։ (Бирж. Вѣд.»)

◆ «Ռուս ժողովրդի միութեան» Պետերբուրգի հրատարակչական կօմիտէի նիստում առաջարկված է մշակել բոլոր միապետական կուսակցութիւնների անունից մի դիմումն ժողովրդին։ Վճռված է այդ դիմումի մէջ մատնանշել, որ Ռուսաստանին տէր են դարձել այլազգիները, որ կառավարութիւնը չէ պաշտպանում ռուսներին, որ վերջիններս պէտք է յոյսները դնեն իրանց ոյժերի վրա։ («Р. У.»)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

(Հեռագրով)

Գորիս, 2 հոկտեմբերի

Պարտք եմ համարում հաղորդել, որ «Մշակի» № 204-ում Սիւնեցի-Լևոնի յօդուածը Գորիսի մէջ պրօգիմնազիա բանալու մասին բոլորովին համապատասխան չէ ճշմարտութեան։ Միքայէլեանը և Մելիք-Օհանօվները ամենևին մաս չունեն այդ գործում։ Պրօգիմնազիայի բացման նախաձեռնութիւնը ամբողջապէս պատկանում է գաւառապետ Պֆէլերին։

Գորիսում կայ և հայոց ծխական դպրոց, ուր սովորում են երկու սեռի 200-ից աւելի սանիկներ։

Քաղաքային աւագ՝ Ղազարեան

—

Թէլաւ, 25 սեպտեմբերի

Տեղիս գործակալից ստանալով մի առաջարկութիւն՝ հոկտեմբերի 7-ին Ներսիսեան հայոց դպրանոցի հոգաբարձութեան ընտրութիւններին—որպէս պատգամաւոր—մասնակցելու, ես տուել եմ այսպիսի պատասխան, որ և խնդրում եմ յատուկ ազգանունով հրատարակել «Մշակ» լրագրում։

«Գործակալին հայոց Թէլաւի.

«Ի հետևումն առաջարկութեան ձերդ բարեկրօնութեան տարւոյս սեպտեմբերի 21-ից № 283, պատիւ ունիմ յայտնել հետևեալը։

«Ես 1906 թ. պատգամաւոր էի ընտրված ամբողջ գործակալութեան կողմից՝ նոյն թւին Ներսիսեան հայոց դպրանոցի հոգաբարձութեան ընտրութիւններին մասնակցելու։ Ամբողջ գաւառի հայ ազգաբնակութեան ներկայացուցիչների կայացրած օրագրից երևում է, որ ինձ բոլորովին լիազօրութիւն չէ տուած պաշտօնս շարունակելու և ապագայում։ Հետևապէս, իմ այժմեան մասնակցութիւնը կը լինի ապօրինի և խղճի դէմ, որովհետև նոյն օրագրով ինձ իրաւունք չէ տուած յիշեալ դպրանոցի հոգաբարձութեան գործունէութիւնը ստուգել, ապագայի համար նախահաշիւ կազմել և թեմական տեսուչ ընտրել։ Ես հաստատ գիտեմ, որ իմ ընտրողները նոյնիսկ տեղեկութիւն էլ չունեն այդ նոր կարգադրութեան մասին, ուստի ընտրութիւններին մասնակցել նշանակում է հարստահարել ժողովրդի իրաւունքը և ի չարն գործ դնել իմ ընտրողների իմ մասին ունեցած հաւատարմութիւնը։ Բացի սրանից, չէ՞ որ նա—ժողովուրդը այժմ կարող էր փոխել իր համոզմունքը և իմ տեղ դնել մի ուրիշ թեկնածու, որը իր կարծիքով կարող էր ինձանից աւելի պիտանի լինել։ Այս հարցում հարկաւոր էլ չէ օրէնքի տրամադրութիւնը, երբ բնական օրէնք—խղճի ձայնը թելադրում է և յետ է կասեցնում ինձ՝ ժողովրդի ընտրողական իրաւունքը և ազատութիւնը ոտնակոխ չանելու։ Այդպիսի քայլը ես համարում եմ յանդգնութիւն, իմ համոզմունքի և լօգիկայի դէմ։ Ես բոլորովին ցանկութիւն չունեմ խաբել իմ ընտրողներին և աւանտիւրիստի պաշտօնով գնալ Թիֆլիս ապագայում ապատ ընդունելու։ Ուստի ես դրականապէս հրաժարվում եմ ընտրութիւններին մասնակցելուց»։

Նախկին պատգամաւոր՝
Աբէլ ա.-ք. Սուքիասեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

2 հոկտեմբերի

ՕՐԵՆԲՈՒՐԳ։ Միսա կայարանի մօտ զինված յարձակում են գործել համանուն գիւղից կայարան տանող պօստի վրա։ Յափշտակված է 4000 րուբլի։ Վիրաւորված է նամակատարը. սպանված է ձիերից մէկը, միւսը վիրաւորված է։ Յարձակվողների թիւը եղել է 10։

ՕՐԵՕԼ։ Տրուբչևսկում ձերբակալեցին պօստը կողոպտելու եկածին։ Նրա մօտ գտնվեցին մաուզէր 38 փամփուշտներով, բրաունինգ 204 փամփուշտներով և մի սրուակ պայթուցիկ նիւթով։

Մատակարարական նահանգական մասնաժողովի նիստում որոշվեց միջնորդել՝ բաց թողնելու մի միլիոն պուդ հաճար անբերրիութիւնից փասված գաւառների համար։

ԿԻԵՎ։ Նահանգական զեմստվային յանձնաժողովը որոշեց հրաւիրել վեց գիւղատնտեսների, միջնորդել երկրագործութեան գլխաւոր վարչութեան առաջ՝ միջոցներ յատկացնել 20 գիւղատնտեսական աւագների պահպանութեան համար, 18,000 րուբլի յանձնել Կիևի զեմստվային գիւղատնտեսական օգնութեան համար և 100,000 րուբլի յատկացնել գիւղատնտեսական պահեստներ հիմնելու համար։

ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳ։ Հոկտեմբերի 23-ին գումարվելու է Ուրալի ոսկի արդիւնաբերողների համագումարը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ներքին գործերի մինիստրութեան բժշկական խորհուրդը գտաւ, որ կանանց բժշկական ինստիտուտի 10 սեմեստր անցնողները կարող են առանց քննութեան հաստատվել ֆելշերուհիների կոչման մէջ, տալով նրանց պատշաճ վկայականներ։

ՎԻՏԵԲՍԿ։ Գլազովի զեմստվային ժողովը, հիմնվելով քաղաքային վարչութեան նախկին կազմը պատասխանատուութեան ենթարկելու որոշման վրա, իր միջից հեռացրեց հինգ ձայնաւորների։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

Սամսոն Յարութիւնեանին.—Ստացանք ձեր ուղարկած «Մի բաց նամակ Հ. Առաքելեանին» նամակը՝ տպագրելու համար, բայց այնպիսի ուլտիմատումի ձևով, որ ընդունված չէ վայելչութեան սահմաններում։ Դուք պահանջ էք դնում տպագրել «երկու օրվայ ընթացքում, անփոփոխ», և այն էլ աւելացնում էք, որ «շաբաթ կամ կիրակի» օրերը։ Ի զուր տեղից չէք նշանակել ո՛չ համարը, ո՛չ երեսը ո՛չ էջը։ Այդպիսի ուլտիմատում-պայմաններ ոչ մի խմբագրութիւն չէ կարող ընդունել։ Մենք, ի հարկէ, յանուն արդարութեան և անաչառութեան տեղ կը տայինք ձեր այդ նամակին և այն էլ՝ հնարաւոր եղածին չափ՝ ամենամօտիկ համարներից մէկում, սակայն առանց որոշելու օրը և առանց ենթարկվելու ձեր ուլտիմատումին։ Այժմ ձեզ է մնում կարգադրել։

Ժամ. խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Փ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզանուո.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Մ. ՏՈՒՐԲՕՎԻՉ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—5½—6 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—5½—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ.։
Վճարը 50 կ.։ Զքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց
Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական և մորթու ցաւեր
Ընդունելութիւն ամեն օր } 12—2 ժ. ցեր. 5—7 ժ. երեկ.
Սօլօլակ, Բէհբութեան փողոց № 33.
(հ. շ.) 100—11

Հարկաւոր են
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ
Դիմել «Մշակի» խմբագրատուն։

ՀՐԱՒԷՐ
Կիրակի, հոկտեմբերի 5-ին, առաւօտեան 12 ժամին Զուղուրէթի ս. Աստուածածին եկեղեցու ծխականները չորրորդ և վերջին անգամ հրաւիրվում են ընտրելու նոյն եկեղեցու համար երէցփոխան։ Խնդրում եմ ծխականներից նշանակված օրը և ժամին ներկայ լինել ժողովին։
Ծխատէր՝ Յովհաննէս ք. Իսրաշեանց

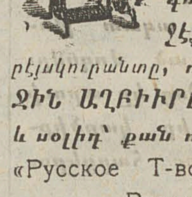
ԿԱՐԷ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ!
«Զինգերի» տեսակի։ Նախ քան գնելը՝ դուք պէտք է պահանջէք մեր նոր պատկերազարդ պրէյսկուրանտը, որը ուղարկվում է ձրի։ ԱՌԱՋԻՆ ԱՂԲԻՒՐԸ! Հետևապէս աւելի էժան է և սոլիդ՝ քան ուրիշ տեղերում։ Հասցէագրել՝ «Русское Т-во Швейныхъ Машинъ», г. Варшава, Главная, № 45.
(շ.) 3—3

Վաճառվում են Թիֆլիսի «Կենտրոնական» գրավաճառանոցում
«ՍՈԽԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»
Ազգային լիակատար երգարանի առաջին հատորը հինգերորդ տպագրութեամբ, որի մէջ ամփոփված են բոլոր գործածական հին և նոր երգերն ու բանաստեղծութիւնները, բաղկացած 382 մեծադիր երեսներից։ Գինն է 1 ր., ճանապարհածախքով՝ 1 ր. 20 կ.։
2) «ԱՍՏՈՒԱԾ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ». ամենքին հարկաւոր, գինն է 10 կ.։
3) «ԶԱՐԿԵԱՐԻ ՔՆԱՐԸ», որ շուտով լոյս կը տեսնի երրորդ տպագրութեամբ, գինն է 50 կ.։
Ցանկացողները դիմում են Բագու, «Սոխակի» հրատարակչին, սոյն հասցէով
Протоіерею Григорію Григоріанцъ, БАКУ.
3—2

ԳԼԽԱՒՈՐ ՏԱՐԱԾ ԳՈՒՄԱՐԸ 75,000Ր.
11,750 տոմսակ 1,263,000 րուբլի գումարի
Վիճակախաղը տեղի է ունենում իւրաքանչիւր ամիս Վարշավայի Պետական բանկում։
ԳԻՆԸ { Ամբողջ տոմսակն արժէ 98 ր., ½ տոմս. 50 ր., ¼ տոմս. 25 ր.—կէս տարվայ համար, այսինքն V կարգի իրաւունքով (վիճակախաղի) հաշուած պօստի ծախքը, հանգած թղթերը և ապահովագրութիւնը՝ առաջին 4 կարգերի մէջ տարվելուց։
◆ Կարելի է մաս-մաս վճարել, առանց տոմսակի գինը աւելանալու ◆
ՓԱՅԵՐԸ { $1/10$ մասը տոմս. ամբողջ 5 կարգերի համար՝ 10 ր. $1/20$ մասը տոմս. ամբողջ 5 կարգերի համար՝ 5 ր.
Հաշուած ապահով. ծախքը։ Պօստի ծախքի և հանգած թղթերի համար 1 ր. իւրաքանչիւր փայից։
Առաջին 4 վիճակահանութիւններից մէկի մէջ մասնակցելը
ա) Տոմսակի արժէքը դուրս գալով՝ տարած դէպքում—ամբողջ տոմս. 10 ր., ½ տ. 5 ր., ¼ տ. 2 ր. 50 կ.
բ) Տոմսակի արժէքը դուրս չը գալով՝ տարած դէպքում— ամբողջ տոմս. 12 ր., ½ տ. 6 ր., ¼ տ. 3 ր. 50 կ։
Տարած գումարները վճարում ենք անմիջապէս և այն տոմսակներով, որոնք ձեռք են բերված ուրիշ գրասենեակներում
Վիճակախաղի ցուցակը և ամեն մի բացատրութիւն ուղարկում ենք սիրով և ձրի։
Այս յայտարարութիւնը տպագրվում է շաբաթը մի անգամ միայն։
Банкирскій домъ Варшава, Братская № 18. Л. В. ЛАНДАУ и К-о
Հասցէ հեռագիր. համար Варшава «Ландаубанкъ»
(14, 4, 11) 3—2

Սրանով յայտնում եմ ի գիտութիւն յարգելի
ՀԱՅՑԱՎԱՃԱՌՆԵՐԻ,
որ Ստաւրօպօլ քաղաքում բացել եմ հացավաճառանոց։
Գլխաւոր նպատակս է մատակարարել Անդրկովկասեան քաղաքներին ամեն տեսակ հացահատիկ և ալիւր թէ տեղից և թէ շրջակայ կայարաններից։
Ալիւրը պատրաստում եմ սեփական ընտիր ցորենից՝ հետևեալ տեսակների—«կրուպչատկա», «սէյանկա» և «բազմօլ»։
Հետաքրքրվողներին խսկոյն ուղարկում եմ նմուշները՝ միաժամանակ նշանակելով և գները։
Գների զգալի փոփոխութեան ժամանակ կլիէնտներին յայտնվում է հեռագրով։
Խնդրում եմ ի նկատի ունենալ, որ ամեն մի ապրանք ես գնում եմ առաջին ձեռքից, այնպէս որ այդ հանգամանքը հնարաւորութիւն է տալիս ինձ վաճառել ուրիշներին ամենանորմալ գներով։
Յուսով եմ, որ յարգելի վաճառականները անուշադիր չեն թողնի իմ ֆիրման։
Պատուէրները կը կատարվեն կարելոյն չափ շտապով, ամենայն ճշտութեամբ և բարեխղճօրէն։
Թղթակցութիւնները հայերէն և ռուսերէն լեզուներով։
Յարգանքով՝ Մ. Ց. ՖԱԼԱԿԵԱՆՑ
Հասցէ՝ } Նամակի համար. Ставрополь-губ., М. А. Фалакянцу, почт. ящ. № 48. Հեռագրի համար. Ставрополь.-губ., Фалакянцу.
(շ.) 50—7